

รายงานฉบับสมบูรณ์

(ระหว่างเดือนกันยายน 2553 – เดือนกุมภาพันธ์ 2556)

โครงการแนวทางการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาว “กะโปล่ง” ที่เื้อต่อวิถีชีวิต
ของชุมชนบ้านองสิต ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

คณะผู้วิจัย

1. นายสุวิรัตน์	วีระกุล	หัวหน้าทีมงานวิจัย
2. นายพรศักดิ์	สวัสดิ์โชติเดช	นักวิจัย
3. นายชัยวัฒน์	นาสวนส้าง	นักวิจัย
4. นายเจียพี	สวัสดิ์ดารา	นักวิจัย
5. นายจ่านง	สวัสดิ์ฐิติเลิศ	นักวิจัย
6. นายอินทัย	ปฐวีพนาสวนท์	นักวิจัย
7. นายบึงตานี	นาสวนสุจิตร	นักวิจัย
8. นายสุขทิพย์	กุลชาล	นักวิจัย
9. นายอัมพา	สวัสดิ์ณรงค์	นักวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

รายงานฉบับสมบูรณ์
(ระหว่างเดือนกันยายน 2553 – เดือนกุมภาพันธ์ 2556)

โครงการแนวทางการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาว “กะโป่ง” ที่เื้อต่อวิถีชีวิต
ของชุมชนบ้านองสิต ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

คณะผู้วิจัย

1. นายสุวิรัตน์	วีระกุล	หัวหน้าทีมงานวิจัย
2. นายพรศักดิ์	สวัสดิ์โชติเดช	นักวิจัย
3. นายชัยวัฒน์	นาสวนสร้าง	นักวิจัย
4. นายเจียพี	สวัสดิ์คารา	นักวิจัย
5. นายจ่านง	สวัสดิ์ฐิติเลิศ	นักวิจัย
6. นายอโนทัย	ปฐวีพนาสวนท์	นักวิจัย
7. นายบึงตานี	นาสวนสุจิตร	นักวิจัย
8. นายสุขทิพย์	กุลทล	นักวิจัย
9. นายอัมพา	สวัสดิ์ณรงค์	นักวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ	หน้า
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	2
1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
1.4 พื้นที่ศึกษาวิจัย	2
1.5 ระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย	2
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	2
1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	2
1.8 ทีมงานวิจัย	3
บทที่ 2 บริบทชุมชน	
2.1 บริบทชุมชนบ้านองสิต	4
2.2 บริบทอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์	6
บทที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน	11
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
4.1 ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชุมชนบ้านองสิต และวิถีของผู้คนตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน	15
4.2 องค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านองสิตและวิถีการสืบสานในอดีต	21
4.3 ปัจจัย / เงื่อนไขที่มีต่อการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองสิต	29
4.4 แนวทางการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองสิต	31
4.5 การทดลองแนวการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองสิต	32
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล	
5.1 สรุปผลการวิจัย	33
5.2 บทเรียนการวิจัย	34
5.3 ปัญหาการวิจัย	35
5.4 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน นโยบาย และการวิจัยในอนาคต	35
ภาคผนวก	
ก. สรุปรายงานการจัดเวทีประชุม	36
ข. รูปภาพกิจกรรมของโครงการ	54

บทที่ 1

ความเป็นมา

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนบ้านองสิตเป็นหมู่บ้านชาว “กะเหรี่ยง” เชื้อสาย “กะโหล่ง” พูดได้สองภาษาคือ ภาษาไทย และภาษา “กะโหล่ง” นับถือ ศาสนาพุทธ และศรัทธาพม่าร่วมด้วยกันจากหลายหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อน เช่น หมู่บ้านเฝ้าไร่หรือที่เรียกกันว่า หมู่บ้านหนองสระ หมู่บ้านปากท่า และหมู่บ้านสะมะแก ซึ่งปัจจุบันเป็นพื้นที่น้ำท่วม มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ หมู่ 4 ค.นาสวน อ.ศรีสวัสดิ์ ระยะทางห่างจากตัวเมืองกาญจนบุรี 140 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอศรีสวัสดิ์ 10 กิโลเมตร มีประชากรทั้งหมด 609 คน 94 หลังคาเรือน สภาพทางภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ป่าสลับกับภูเขา ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ชาวบ้านองสิตถึงแม้ว่าจะเป็นกลุ่มที่มีการอพยพมาจากต่างหมู่บ้าน แต่ก็เป็ชาว “กะเหรี่ยง” ซึ่งมีเชื้อสาย “กะโหล่ง” จึงมีวัฒนธรรมประเพณีที่เหมือนกัน ซึ่งแต่ละบ้านจะมีความคุ้นเคยกันทั้งพาอาศัยซึ่งกันและกันเหมือนญาติพี่น้อง เมื่อมีการประกอบพิธีกรรมหรืองานประเพณีต่างๆ จะได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี อาทิเช่น ประเพณีผูกแขน ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีกินข้าวใหม่ เป็นต้น ประเพณีเหล่านี้เป็นเหมือนเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนได้มีกิจกรรมร่วมกัน เกิดความสัมพันธ์เชื่อมร้อยคนทุกเพศวัยที่อาศัยอยู่ในชุมชนเข้าด้วยกัน ชาวกะโหล่งมีวิธีการสอนคนให้รู้สำนึกถึงบุญคุณของคนหรือสิ่งของ โดยผ่านกิจกรรมในประเพณีไหว้บรรพบุรุษ ประเพณีขวัญข้าว หรือประเพณีไหว้สะพาน ประเพณีเหล่านี้ล้วนสอดแทรกด้วยแง่คิดและกุศโลบายต่างๆ ที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนให้คงมีความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และทำให้ชาวกระโหล่งอยู่ได้ในกระแสสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป

ภายหลังจากที่มีการประกาศให้อำเภอศรีสวัสดิ์เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติเมื่อ พ.ศ.2522 เกิดการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการบริการสาธารณะที่ทำเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในพื้นที่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตมากมาย ส่งผลให้วิถีชีวิตของชาวกระโหล่ง บ้านองสิตเปลี่ยนไปตามกระแสสังคม วิธีการเกษตรที่ผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนใช้ปัจจัยที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อการดำรงชีพได้เปลี่ยนไปทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคที่มีความต้องการสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้น เช่นการผลิตข้าวโพด พริก มะละกอบางพารา เป็นต้น นอกจากนี้ สิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน เครื่องมือการสื่อสาร พาหนะเดินทาง การศึกษาที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ปัจจัยภายนอกเหล่านี้ส่งผลให้ชาวกระโหล่งต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อความอยู่รอดก่อให้เกิดปัญหาการดำรงชีวิตที่ขัดต่อวิถีวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ส่งผลต่อความอุดมสมบูรณ์ระบบนิเวศลดลง กระทบต่อการทำมาหากิน ผลผลิตตกต่ำ ชาวบ้านต้องขยายการผลิตเกิด การแย่งชิงทรัพยากรและปัญหาความขัดแย้งในชุมชน จากที่เคยพึ่งพาอาศัยกันกลายเป็นต่างคนต่างอยู่ ความสัมพันธ์ที่เคยพึ่งพาอาศัยกันลดลง ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในอนาคต

จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้แกนนำชุมชน พระสงฆ์ ผู้สูงอายุ เยาวชน ปราชญ์ชาวบ้านต่างพยายามหาหนทางในการรักษาและสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาวกระโหล่งและเห็นถึงความสำคัญอย่างยิ่งที่จะหาแนวทางการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาวกระโหล่งที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองสิตร่วมกัน ให้ดำรงคงอยู่กับชุมชนสืบไป

1.2 คำถามการวิจัย

“แนวทางการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาว “กะโหล่ง” ที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองสิตควรเป็นอย่างไร”

1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชุมชนและวิถีของผู้คนตั้งแต่อดีต - ปัจจุบัน
2. เพื่อสืบค้นและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนและวิธีการสืบสานในอดีต
3. เพื่อหาแนวทางการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชน
4. เพื่อทดลองแนวการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชน
5. เพื่อวิเคราะห์เงื่อนไข / ปัจจัยที่เอื้อและไม่เอื้อต่อการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชน

1.4 พื้นที่ศึกษาวิจัย

บ้านองสิต ตำบลนาสวน อำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

1.5 ระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย

12 เดือน (ระหว่าง 1 กันยายน 2553 – 31 สิงหาคม 2554)

1.6 วิธีการดำเนินการวิจัย

1. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการวิจัยสู่สมาชิกในชุมชน
2. ฝึกทักษะการเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมโดยชุมชนของทีมวิจัย
3. เก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนและวิถีของผู้คนตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน
4. เก็บข้อมูลวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนและวิธีการสืบสานในอดีต
5. ศึกษาฐานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอย่างมีส่วนร่วมโดยคนในชุมชน
6. วิเคราะห์ข้อมูลและหาแนวทางในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี “กะโหล่ง” ร่วมกัน
7. ปฏิบัติการทดลองแนวการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชน
8. นำเสนอผลการดำเนินการให้กับชุมชนรับทราบ
9. การสรุปผลการดำเนินงานวิจัยและจัดทำรายงาน

1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เชิงวิจัย

1. ได้ข้อมูลประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนและวิถีของผู้คนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
2. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน และวิธีการสืบสานในอดีต
3. ได้แนวทางการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชน
4. ได้ทดลองแนวการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชน
5. ได้ข้อมูลเงื่อนไข / ปัจจัยที่เอื้อและไม่เอื้อต่อการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชน

เชิงพัฒนา

1. ชาวบ้านและเยาวชนในชุมชนได้รับความรู้เรื่องราวในท้องถิ่น รู้จักชุมชนของตนเองมากขึ้น และเกิดภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง
2. ชาวบ้านและเยาวชนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหันมาร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมประเพณี

3. ชุมชนเกิดความสัมพันธ์และหันมาร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ของชุมชน

1.8 ทีมงานวิจัย

1.	นายสุวิรัตน์ วีระกุล	หัวหน้าทีมงานวิจัย
2.	นายพรศักดิ์ สวัสดิ์โชติเดช	นักวิจัย
3.	นายชัยวัฒน์ นาสวนส้าง	นักวิจัย
4.	นายเจียพี สวัสดิ์คารา	นักวิจัย
5.	นายจ่านง สวัสดิ์จิตติเลิศ	นักวิจัย
6.	นายอโนทัย ปฐวีพนาสวนจ	นักวิจัย
7.	นายบั้งคานี นาสวนสุจิตร	นักวิจัย
8.	นายสุขทิพย์ กุลทาล	นักวิจัย
9.	นายอัมพา สวัสดิ์ณรงค์	นักวิจัย

บทที่ 2

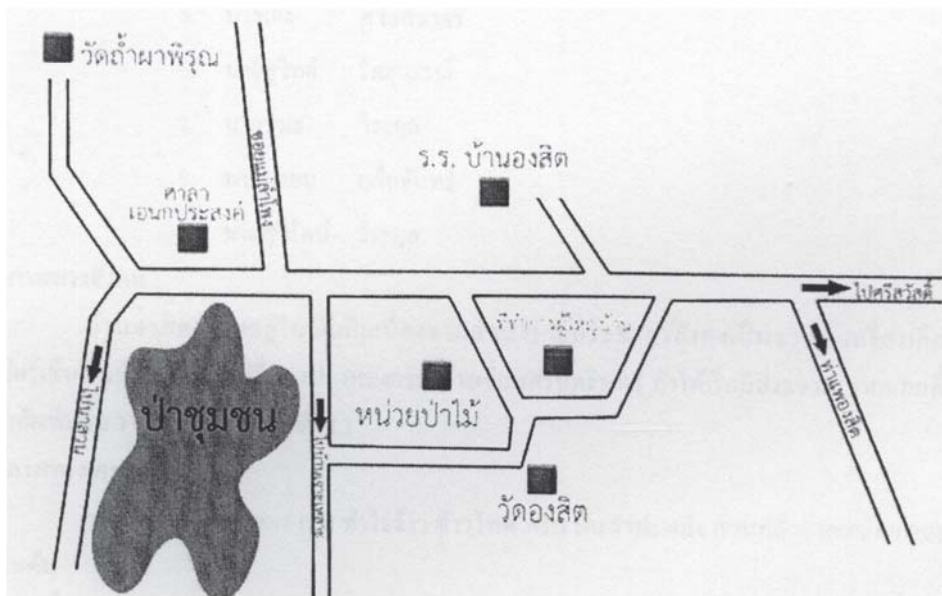
บริบทชุมชน

2.1 บริบทชุมชนบ้านองสิต

บ้านองสิตในช่วงก่อนปี พ.ศ.2400 ประมาณ 200 ปีเศษ มีผู้มีจิตศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้ก่อสร้างพระพุทธรูปจำนวน 10 องค์ เริ่มตั้งแต่ 1. องค์พระ 2. องค์ทั้ง 3. องค์ของ 4. องค์กา 5. องค์หลู 6. องค์กอ 7. องค์ 8. องค์สิต 9. องค์เผาะ อีก 1 องค์ ไม่ทราบว่ายู่หมู่ใด ซึ่งชาวบ้านองสิตได้อาศัยอยู่ที่ บ้านหนองสระ มานานแล้ว จำนวน 30 กว่าหลังคาเรือน แล้วหลังจากนั้น เกิดการระบาดของหนูซึ่งมีจำนวนมาก เนื่องจากไผ่บง ไผ่ผาก ไผ่นวล ไผ่ไผ่คายชุกจนหมด ทำให้ชาวบ้านไม่มีไม้ค้ำกล่าวจะมาสร้างที่อยู่อาศัยได้ เพราะคนโบราณไม่นิยมทำบ้านด้วยไม้จริง เพราะต้องย้ายถิ่นฐานบ่อย และไม่สามารถปลูกข้าวได้ เนื่องจากหนูระบาดอย่างหนัก จึงย้ายถิ่นฐานมาตั้งอยู่ที่บ้านองสิต ตั้งแต่ปี พ.ศ.2400

2.1.1 ที่ตั้ง

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านนาสวนหมู่ 1
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านคงเสลาหมู่ 6 ตำบลคำนแม่แลบ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ติดอ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลเขาโจด

รูปแสดงบ้านองสิต และเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง

2.1.2 ลักษณะทางภูมิศาสตร์

หมู่บ้านองสิต มีสภาพเป็นที่ราบสลับไหล่เขา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าต้นน้ำลำธาร โดยลำน้ำแหล่งนี้เป็นลำน้ำสายสั้นที่ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ซึ่งตั้งอยู่ทิศตะวันตกของหมู่บ้าน โดยมีพื้นที่ทั้งหมด ดังนี้

• พื้นที่ทั้งหมด	8,785	ไร่
• พื้นที่ทำการเกษตร	3,000	ไร่
• พื้นที่อยู่อาศัย	500	ไร่
• พื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์	615	ไร่
• พื้นที่ป่าสัตว์เลี้ยง	4,670	ไร่
• พื้นที่ป่าต้นน้ำ		

2.1.3 ลักษณะทั่วไป

ข้อมูลประชากร

จำนวนประชากร เป็นชาย 288 คน หญิง 295 คน รวมทั้งสิ้น 583 คน จำนวน 152 ครัวเรือน

การปกครอง

บ้านองสิต มีผู้ใหญ่บ้านมาทั้งหมด ดังนี้

1. นายหม่องจี
2. นายโพเมียะ
3. นายไคโทะ
4. นายเมียะ
5. นายแข็ง สวัสดิ์ชาติรี
6. นายสุวิทย์ รัชสุวรรณ
7. นายชนะ วีระกุล
8. นางพยอม กลิ่นจันทร์
9. นายสุวิรัตน์ วีระกุล

สภาพทางสังคม

บ้านองสิตยังคงอยู่ในวิถีเดิมเนื่องจากส่วนใหญ่ประชากรยังคงเป็นชาวกะเหรี่ยงเกือบจะ 100 เปอร์เซ็นต์ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงหลังการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ ทำให้เริ่มมีประชากรจากนอกพื้นที่เข้ามาอาศัยเพิ่มขึ้น รายละเอียดดูในหัวข้อ 4.1

สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพหลัก การเกษตร เช่น ทำไร่ข้าว ข้าวโพด พริก มันสำปะหลัง สวนกล้วย มะละกอ และยางพารา เป็นต้น

แหล่งน้ำธรรมชาติ

1. แหล่งน้ำจากภูเขา 5 สาย
2. อ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์สาธารณะูปโภค

การคมนาคม

1. ถนนลาดยาง	2	สาย
2. คอนกรีต	1	สาย
3. ถนนลูกรัง	2	สาย

กลุ่มต่างๆ ในชุมชน

1. กองทุนหมู่บ้าน
2. กองทุนเศรษฐกิจชุมชน
3. กลุ่มออมทรัพย์
4. กองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน
5. กองทุน อ.พ.ป.
6. กองทุนแม่ของแผ่นดิน

2.2 บริบทอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์

อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ มีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ในท้องที่อำเภอไทรโยค อำเภอศรีสวัสดิ์ และอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีลักษณะทางธรรมชาติที่สวยงาม เช่น น้ำตก น้ำพุร้อน ถ้ำ และเกาะแก่งต่างๆ ในอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนศรีนครินทร์มีทิวทัศน์สวยงาม มีเขตติดต่อกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติไทรโยค อุทยานแห่งชาติเอราวัณ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์มีเนื้อที่ประมาณ 957,500 ไร่ หรือ 1,532 ตารางกิโลเมตร

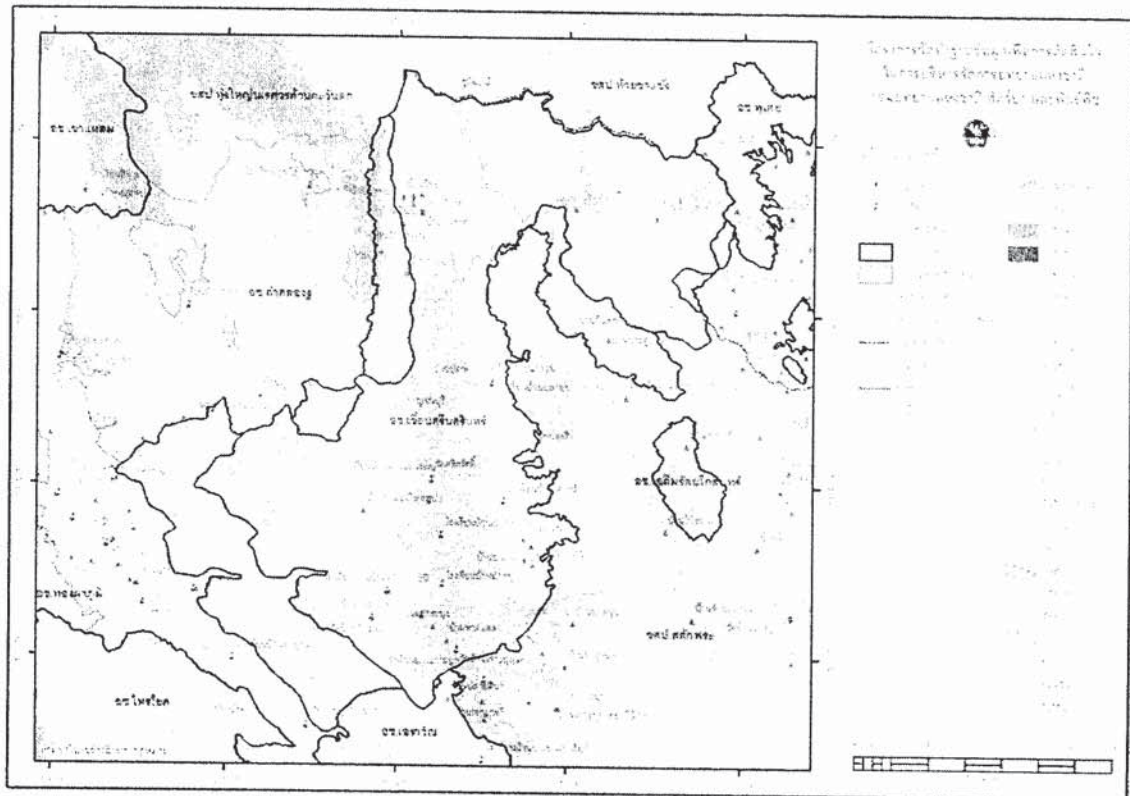
ในอดีตป่าต้นน้ำลำธารของแม่น้ำแควใหญ่เหนือเขื่อนศรีนครินทร์ มีสภาพป่าสมบูรณ์เป็นภูเขาสลับซับซ้อน มีสัตว์ป่าชุกชุม และมีเอกลักษณ์ทางธรรมชาติที่สำคัญหลายแห่ง เช่น น้ำตกห้วยแม่ขมิ้น น้ำพุร้อน ถ้ำ และทะเลสาบ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนองมติดคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2522 ที่ให้รักษาป่าไว้โดยการประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2523 กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ ได้มีคำสั่งที่ 71/2523 ลงวันที่ 11 มกราคม 2523 ให้นายนิสัย พึ่งขจร นักวิชาการป่าไม้ 5 ทำหน้าที่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเอราวัณทำการสำรวจพื้นที่ ประกอบกับในคราวประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี ครั้งที่ 3/2522 เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2522 นายผ่อง เล่งอี้ ผู้อำนวยการกองอุทยานแห่งชาติ ได้เสนอต่อที่ประชุมว่า กรมป่าไม้ มีโครงการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติบริเวณน้ำตกห้วยแม่ขมิ้น อำเภอศรีสวัสดิ์ ดังนั้นจังหวัดกาญจนบุรี จึงได้แต่งตั้งคณะสำรวจของจังหวัดทำการสำรวจด้วยเช่นกัน ซึ่งพบว่า พื้นที่ป่ามีสภาพภูมิประเทศและทิวทัศน์สวยงาม มีลักษณะทางธรรมชาติที่เด่นหลายแห่งเหมาะสมจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ

ต่อมากองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ ได้นำเสนอคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ ซึ่งมีมติในการประชุม ครั้งที่ 2/2523 เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2523 เห็นสมควรดำเนินการกำหนดพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นอุทยานแห่งชาติ โดยได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าเขาพระฤๅษีและป่าเขาบ่อแร่ ในท้องที่ตำบลชะแล ตำบลท่าขนุน ตำบลหินลาด ตำบลลิ้นถิ่น อำเภอทองผาภูมิ ตำบลเขาโจด ตำบลนาสวน ตำบลด่านแม่แจ่ม ตำบลหนองเป็ด ตำบลท่ากระดาน อำเภอศรีสวัสดิ์ และตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เป็นอุทยานแห่งชาติ ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอนที่ 210 ลงวันที่ 23 ธันวาคม 2524 นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 38 ของประเทศ

อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ มีหน่วยงานในพื้นที่ ดังนี้

- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สร.1 (แม่กว่า)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สร.2 (ดงใหญ่)

- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สร.3 (บ้านกลาง)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สร.4 (ผาตาด)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สร.5 (สามประสบ)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สร.6 (เขาเขียว-เขาวง)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สร.7 (ท่าทุ่งนา)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานที่ สร.8 (คอกี)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานที่ สร.9 (ไกรเกรียง)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานที่ สร.10 (องสิด)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานที่ สร.11 (เนินสวรรค์)
- หน่วยพิทักษ์อุทยานชั่วคราวผาสวรรค์
- อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์
- หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ กจ.13 (แสงบ่า)

รูปภาพแสดงอาณาเขตของอุทยานแห่งชาติศรีนครินทร์
ที่มา : สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ส่วนหนึ่งเกิดจากสร้างเขื่อนศรีนครินทร์กั้นขวางแม่น้ำแม่กลอง (แควใหญ่) โดยมีแม่น้ำ ลำห้วย ลำธารที่สำคัญหลายสายไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำแห่งนี้ เช่น ห้วยแม่ขมิ้น ห้วยขาแข้ง ห้วยแม่วง

ห้วยเกรียงไกร และห้วยแม่พูล เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีลำห้วยลำธารอีกหลายสายที่ไหลลงสู่แม่น้ำแควน้อยบริเวณเขตอำเภอไทรโยค เช่น ห้วยลิ้นถิ่น เป็นต้น สภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาหินปูนและหินตะกอนเป็นส่วนใหญ่ ระดับความสูงสูงสุดประมาณ 1,100 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยมีความสูงเฉลี่ยประมาณ 400 เมตร พื้นที่น้ำในทะเลสาบเหนือเขื่อนศรีนครินทร์มีระดับความสูงที่สุดประมาณ 180 เมตร จากระดับ น้ำทะเลปานกลาง

ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์เป็นพื้นที่เขาพนทำให้มีฝนตกน้อย อากาศร้อนจัดในฤดูร้อน และหนาวจัดในฤดูหนาว โดยมีอุณหภูมิสูงสุดประมาณ 44-45 องศาเซลเซียสในเดือนเมษายน อุณหภูมิต่ำสุดในเดือนธันวาคมประมาณ 8-9 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27 องศาเซลเซียส ช่วงฤดูฝนฝนเริ่มตกจากกลางเดือนเมษายน และสิ้นสุดในช่วงกลางเดือนตุลาคม โดยมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ 1,600 มิลลิเมตร

พืชพันธุ์และสัตว์ป่า

สภาพป่าในเขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ป่าเบญจพรรณ พบขึ้นปกคลุมเป็นส่วนใหญ่ของพื้นที่ในบริเวณค่อนข้างราบถึงเนินเขา ในบางพื้นที่จะพบไม้ไผ่ขึ้นอยู่เป็นกลุ่มหนาแน่นมาก มีไม้ยืนต้นอื่นขึ้นแทรกอยู่บ้างเพียงประปราย พบมากในบริเวณตอนกลางติดกับชายฝั่งอ่างเก็บน้ำ ประกอบด้วยพันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ แดง มะค่าโมง ประดู่ รกฟ้า มะกอกป่า กระโดน ตะแบก ไม้บง ไม้รวก และไม้ซาง มีสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในสังคมป่าชนิดนี้ได้แก่ ลิงกัง พญากระรอกดำ เม่นใหญ่เผงคอสั้น หมาจิ้งจอกหมาใน กระตัง ช้างป่า เขี้ยวเก้ง ก่าสีดำ ไก่ป่า นกเขาเปล้าธรรมดา นกกระเดียนแดง นกโพระดกธรรมดา นกแอ่นฟ้าหงอน นกกระรางสร้อยคอใหญ่ นกจับแมลงคอสีฟ้า เต่าเหลือง ตะกวด จิ้งเหลนภูเขาเกล็ดเรียบ งูเห่ล้อม งูหมอก งูปีแก้วลายหัวใจ และกบหนอง เป็นต้น ส่วนบริเวณยอดเขาหินปูนที่เป็นสังคมป่าชนิดนี้จะพบเลียงผาอาศัยอยู่

2. ป่าเต็งรัง ประกอบด้วยพันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ เต็ง รัง แดง ตะคร้อ ฯลฯ พืชพื้นล่างเป็นพวก เป้งคอย ประงป่า และไม้เห็ก สัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในบริเวณสังคมพืชป่าเต็งรัง ได้แก่ กระรอกปลายหางดำ กระเจงเล็ก กวางป่า นกกระรางหัวขวาน นกคิทอง นกหัวขวานสีนวลหลังทอง นกหัวขวานสามนิ้วหลังทอง นกแซงแซวหางปลา ตุ๊กแกบ้าน จิ้งจกหางหมาม จิ้งเหลนหลากหลาย กูกระจับ เป็นต้น

3. ป่าดิบแล้ง พบขึ้นประปรายอยู่ทั่วเขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ มักจะพบในบริเวณที่อยู่ทางด้านรับลมที่พัดพาฝนมาปะทะภูเขา หรืออยู่ริมสองฝั่งของลำธาร พันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ ตะเคียนหิน มะกั้ม ยมหิน กระบากลัก ยมหอม สมพง จั้วป่า พลอง ขะเจี๊ยะ กระโดน และเปส้า เป็นต้น สัตว์ป่าที่พบได้แก่ ลิงลม ค่างแว่นถิ่นเหนือ ชะนีมือขาว พญากระรอกบินหูแดง หมาไม่ อีเห็นธรรมดา เสือโคร่ง ไก่ฟ้าหลังเทา นกเขาเขียว นกตะขาบดวง นกแก๊ก นกกก นกไต่ไม้หน้าผากดำมะหยี่ เต่าหก เขี้ยว งูลายสาบคอแดง งูเขียวหางไหม้ท้องเขียว งูหลาม และเขียดตะปาด เป็นต้น

บริเวณอ่างเก็บน้ำและลำห้วยต่างๆ สัตว์ป่า และสัตว์น้ำที่พบอาศัยอยู่ได้แก่ คางคกแคระ เขียดอ่อง กบหูด กบชะง่อนหินเมืองเหนือ ปาดลายหินเมืองเหนือ อึ่งแม่มหานาว ปลากราย ปลากระสูบขีด ปลาตกเหลือง ปลาชะโด ปลาเวียน ปลาเลียหิน ปลากระตังคำ เป็นต้น สำหรับในบริเวณพื้นที่ที่ถูกราษฎรบุกรุกเข้าไปเพื่อปลูกพืชเกษตรภายหลังได้อพยพออกไปแล้ว และบริเวณริมอ่างเก็บน้ำที่ถูกตัดต้นไม้ออกหมด สัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ได้แก่ เก้ง กระต่ายป่า อ้น นกยางกรอก พันธุ์จิ้ง นกยางโทนใหญ่ นกกระแตแต้แว๊ด นกกระปูดใหญ่ นกอีวาบคักแต่น นกตะขาบทุ่ง นกปรอดสวน กิ้งก่าแก้ว กิ้งก่าหัวแดง แย้ อึ่งอ่างบ้าน และอึ่งขาคำ เป็นต้น

การเดินทาง

สามารถเดินทางได้ทั้งทางรถยนต์และทางเรือ ดังนี้

รถยนต์ มี 2 เส้นทาง ดังนี้

1. เส้นทางจากเขื่อนศรีนครินทร์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ผ่านทางแยกเข้าน้ำตกเอราวัณ ถ้ำพระธาตุ สภาพเส้นทางเป็นถนนลูกรัง 32 กม.ทางลาดยาง 10 กม. ในช่วงหน้าฝนถนนค่อนข้างขรุขระ เป็นถนนเลียบริบขอบทะเลสาบเขื่อนศรีนครินทร์ไปจนถึงน้ำตกห้วยแม่ขมิ้น ซึ่งเป็นที่ตั้งที่ทำการอุทยานแห่งชาติ ระยะทาง 42 กิโลเมตร เส้นทางนี้เหมาะสำหรับรถกระบะ

2. เส้นทางเอราวัณ - ศรีสวัสดิ์ ถึงท่าแพขนานยนต์ห้วยแม่ละมุน ข้ามจากฝั่งแม่ละมุนโดยแพขนานยนต์มายัง อ.ศรีสวัสดิ์ ใช้เวลา 15 นาที จากนั้นขับรถต่ออีกประมาณ 20 กิโลเมตร ถึงท่าแพขนานยนต์ที่ 2 ข้ามจากศรีสวัสดิ์ทางแพขนานยนต์มายังน้ำตกห้วยแม่ขมิ้น ใช้เวลา 45 นาที ขับรถต่อจากท่าแพอีกประมาณ 7 กิโลเมตร จะถึงน้ำตกห้วยแม่ขมิ้น ซึ่งเป็นที่ตั้งที่ทำการอุทยานแห่งชาติ เส้นทางนี้เหมาะสำหรับรถเก๋ง และรถตู้

เรือ

โดยการเช่าเหมาเรือเอกชนจากท่าต่างๆ เช่น ท่าเรือห่มองกระแทะ ท่าเรือท่ากระดาน และท่าเรือเขื่อนศรีนครินทร์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต ใช้เวลาประมาณ 1 - 1 ชั่วโมง 30 นาที

เขื่อนศรีนครินทร์

เขื่อนศรีนครินทร์ชื่อเดิมคือเขื่อนเจ้าเนร เป็นเขื่อนอนกประสงค์แห่งแรกของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่กลอง สร้างขึ้น บนแม่น้ำแควใหญ่ บริเวณบ้านเจ้าเนร ตำบลท่ากระดาน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี นับเป็น เขื่อนแห่งที่ 8 ในจำนวน 17 แห่ง ที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) สร้างขึ้นเพื่ออำนวยประโยชน์ทางด้านต่างๆ ตลอดจนช่วยพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ของราษฎร และส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม

เขื่อนศรีนครินทร์ก่อกำเนิดขึ้นเพื่ออำนวยประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และการพัฒนาประเทศ ปัจจุบันได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว และสถานที่พักผ่อนที่สำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดกาญจนบุรี แต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้าไปเที่ยวชมอย่างมากมาย นับเป็นสถานที่เขื่อนน้ำขนาดใหญ่ของประเทศไทยอีกแห่งหนึ่ง

ลักษณะเขื่อนและโรงไฟฟ้า

เป็นเขื่อนประเภทหินถมแกนดินเหนียวที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีความสูงจากฐานราก 140 เมตร ตันเขื่อนยาว 610 เมตร กว้าง 15 เมตร พื้นที่อ่างเก็บน้ำ 419 ตารางกิโลเมตร มีความจุมากเป็นอันดับหนึ่งคือ 17,745 ล้านลูกบาศก์เมตร โรงไฟฟ้าเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าจำนวน 5 เครื่อง เครื่องที่ 1 - 3 กำลังผลิต เครื่องละ 120,000 กิโลวัตต์ เครื่องที่ 4 - 5 เป็นเครื่องกำเนิดไฟฟ้าระบบสูบกลับ กำลังผลิต เครื่องละ 180,000 กิโลวัตต์ รวมกำลังผลิตทั้งสิ้น 720,000 กิโลวัตต์ งานก่อสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ เริ่มเมื่อปี 2516 แล้วเสร็จในปี 2523 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เชิญพระนามาภิไธยสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีมาชานนามเขื่อน และเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ไปทรงเปิดเขื่อน เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2524

เขื่อนศรีนครินทร์เป็นโครงการอนกประสงค์ ซึ่งอำนวยประโยชน์ในด้านต่างๆ ดังนี้

- ชลประทานช่วยส่งเสริมระบบชลประทาน โครงการแม่กลองใหญ่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีเขื่อนแม่กลองของกรมชลประทานเป็นหัวงานทดน้ำเข้าสู่พื้นที่เกษตร ได้ตลอดปีเป็นเนื้อที่ถึง 4,118 ล้านไร่

- ผลิตไฟฟ้า สามารถผลิตพลังงานไฟฟ้าได้เฉลี่ยปีละประมาณ 1,250 ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมง
- บรรเทาอุทกภัย สามารถกักเก็บน้ำที่หลากมาในช่วงฤดูฝนไว้ในอ่างเก็บน้ำได้เป็นจำนวนมาก ช่วยบรรเทาอุทกภัยในเขตกุ่มน้ำแม่กลองให้ลดน้อยลง
- คมนาคมทางน้ำสามารถใช้เป็นเส้นทางเดินเรือขึ้นไปยังบริเวณอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี และอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ได้อย่างสะดวก และรวดเร็วขึ้น
- ผลักดันน้ำเค็มสามารถปล่อยน้ำลงผลักดันน้ำเค็มมิให้หนุนล้นเข้ามาทำความเสียหายแก่พื้นที่บริเวณ ปากน้ำแม่กลองในช่วงฤดูแล้ง
- เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดที่อุดมสมบูรณ์ ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรอีกทางหนึ่งด้วย
- เขื่อนศรีนครินทร์นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจที่สวยงามอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดกาญจนบุรี ให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินแก่ผู้มาเที่ยวชมปีละเป็นจำนวนกว่าแสนคน และก่อให้เกิดการขยายตัวทางการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง เช่น แพท่องเที่ยวในอ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

บทที่ 3

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมของโครงการแนวทางการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาว “กะโหล่ง” ที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองสิต ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี มีกิจกรรมต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1. การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการวิจัยสู่สมาชิกในชุมชน
2. การฝึกทักษะการเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมโดยชุมชนของทีมวิจัย
3. การเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนและวิถีของผู้คนตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน
4. การเก็บข้อมูลวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนและวิธีการสืบทอดในอดีต
5. การศึกษาฐานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอย่างมีส่วนร่วมโดยคนในชุมชน
6. การวิเคราะห์ข้อมูลและหาแนวทางในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี “กะโหล่ง” ร่วมกัน
7. การปฏิบัติการทดลองแนวการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชน
8. การนำเสนอผลการดำเนินการให้กับชุมชนรับทราบ
9. การสรุปผลการดำเนินงานวิจัยและจัดทำรายงาน

เนื่องจากมีข้อจำกัดในการดำเนินงานในพื้นที่ทั้งส่วนของทีมวิจัยและทีมที่เล็งจากความร่วมมือของทั้ง 2 หน่วยงาน จึงทำให้ทีมวิจัยดำเนินกิจกรรมหลักๆ ได้แก่ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการวิจัยสู่สมาชิกในชุมชน การเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนและวิถีของผู้คนตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน การเก็บข้อมูลวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนและวิธีการสืบทอดในอดีต การวิเคราะห์ข้อมูลและหาแนวทางในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี “กะโหล่ง” ร่วมกัน และการปฏิบัติการทดลองแนวการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อสรุปผลการดำเนินงานวิจัย โดยในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

1. การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการวิจัยสู่สมาชิกในชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับสมาชิกในชุมชนรับทราบถึงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการวิจัย
2. เพื่อสร้างความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย

กระบวนการดำเนินงาน

1. ประชุมวางแผนงานและแบ่งบทบาทหน้าที่ในทีมวิจัย
2. เวทีพูดคุยทำความเข้าใจร่วมกับชุมชน
3. ร่วมนำเสนอโครงการในการประชุมหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน เช่น ในวันพระ เป็นต้น
4. สรุปผลการดำเนินงานและถอดบทเรียนหลังการทำกิจกรรม

ผลการดำเนินงาน

1. แกนนำชุมชนและทีมวิจัยบางส่วนรับทราบเข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ
2. ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อโครงการน้อย เนื่องจากยังขาดความเข้าใจว่าทำโครงการแล้วจะได้รับประโยชน์อะไร
3. เกิดการสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน / ร่วมมือจากชุมชนเป็นบางส่วน

บทเรียนที่ได้

1. ควรสร้างความเข้าใจอย่างค่อเนื่อง และอธิบายถึงความร่วมมือและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากงานวิจัยอย่างชัดเจน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่
2. การตั้งคำถามเพื่อสร้างการเรียนรู้มีความสำคัญมาก จะช่วยให้เกิดความเข้าใจโครงการและความแตกต่างของกระบวนการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาที่เข้ามาในพื้นที่ได้อย่างชัดเจน

2. การเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนและวิถีของผู้คนตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลฯ/หลักฐานประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนและวิถีของผู้คนตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน
2. เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนและทีมวิจัย
3. สร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและทีมวิจัย

กระบวนการดำเนินงาน

1. ประชุมวางแผนงานและแบ่งบทบาทหน้าที่ในทีมวิจัย
2. เก็บข้อมูลด้วยการจัดเวทีและจัดทำแผนที่ชุมชนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น
 - เก็บข้อมูลของเด็กและเยาวชน
 - เก็บข้อมูลของผู้สูงอายุร่วมกัน
 - เก็บข้อมูลร่วมกันของผู้ปกครองเด็ก
3. สรุปผลการดำเนินงานและถอดบทเรียนหลังการทำกิจกรรม

ผลการดำเนินงาน

1. ได้ข้อมูลหลักฐานเอกสารในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความเป็นมาของชุมชน ข้อมูลทางกายภาพ ลักษณะพื้นที่อาชีพ ประชากร และความสอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิต เป็นต้น
2. เกิดการสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน เนื่องจากได้มาเล่าเรื่องราวดีๆ ร่วมกัน
3. ทีมวิจัยบางส่วนเกิดการเรียนรู้ต่อกระบวนการทำงานร่วมกัน

บทเรียนที่ได้

1. ควรสร้างความเข้าใจอย่างค่อเนื่อง และอธิบายถึงความร่วมมือและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากงานวิจัยอย่างชัดเจน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่
2. การเชื่อมโยงข้อมูลประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนและวิถีของผู้คนตั้งแต่อดีต – ปัจจุบันที่ได้กับการเรียนรู้เชิงวิเคราะห์มีความสำคัญมาก จะช่วยให้เกิดความเข้าใจโครงการและความสำคัญของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้นำไปใช้ประโยชน์อย่างไรต่อไป

3. การเก็บข้อมูลวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนและวิธีการสืบทอดในอดีต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลได้องค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน และวิธีการสืบสานในอดีต
2. สร้างการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนและทีมวิจัย
3. สร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและทีมวิจัย

กระบวนการดำเนินงาน

1. ประชุมวางแผนงานและแบ่งบทบาทหน้าที่ในทีมวิจัย
2. เก็บข้อมูลด้วยการจัดเวทีและจัดทำปฏิทินกิจกรรมตามวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น ในวันประกอบพิธีไขจุง (ผูกแขน) เป็นต้น
3. เก็บข้อมูลวิธีการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน
4. สรุปผลการดำเนินงานและถอดบทเรียนหลังการทำกิจกรรม

ผลการดำเนินงาน

1. ได้ข้อมูลความเชื่อค่านิยมและประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และวิถีดำรงชีวิตทั้งในอดีต – ปัจจุบัน ทั้งที่สูญหายไปแล้ว และยังคงอยู่ในรอบปี
2. ทีมวิจัยและคนในชุมชนมีความเข้าใจต่อความเชื่อ ค่านิยม การสืบทอด เรื่องประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชุมชน แต่ยังไม่เข้าใจว่างานวิจัยมาเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวอย่างไร
3. เกิดกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนมากขึ้น ทำให้เกิดการพูดคุยเรื่องดีๆ ร่วมกัน

บทเรียนที่ได้

1. ควรสร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง และอธิบายถึงความร่วมมือและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากงานวิจัยอย่างชัดเจน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่
2. การเชื่อมโยงข้อมูลวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนและวิธีการสืบทอดในอดีตที่ได้กับการเรียนรู้เชิงวิเคราะห์มีความสำคัญมาก จะช่วยให้เกิดการทบทวนอดีตและความสำคัญของการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีที่ดีในปัจจุบันต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและหาแนวทางในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี “กะโหล่ง” ร่วมกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดประเภท กลุ่มข้อมูลที่เก็บมาได้
2. เพื่อหาปัจจัยเอื้อและไม่เอื้อและเงื่อนไขในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาว “กะโหล่ง” ร่วมกัน
3. เพื่อใช้ประโยชน์ในการออกแบบแนวทางการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี

กระบวนการดำเนินงาน

1. ประชุมวางแผนงานและแบ่งบทบาทหน้าที่
2. จัดเวทีพูดคุยวิเคราะห์ข้อมูลและออกแบบกิจกรรมร่วมกัน
3. สรุปผลการดำเนินงานและถอดบทเรียนหลังการทำกิจกรรม

ผลการดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยสามารถวิเคราะห์ปัญหา และปรับแนวทางและวิธีการในการทำงานเพื่อหาแนวทางในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี “กะโหล่ง”
2. ได้ร่วมเรียนรู้และตรวจสอบข้อมูล และปัญหาของตนเองผ่านการทบทวนอดีตและวิเคราะห์ร่วมกับสถานการณ์ปัจจุบันในชุมชน
3. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดแนวทางในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี “กะโหล่ง” ร่วมกันอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ปัญหาในปัจจุบันของชุมชน จนเกิดการทดลองการทอผ้าและฝึกภาษาพูด

บทเรียนที่ได้

1. ควรสร้างความเข้าใจอย่างค่อเนื่อง และอธิบายถึงความร่วมมือและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากงานวิจัยอย่างชัดเจน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่
2. การวิเคราะห์และชวนคิดให้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนและวิธีการสืบทอดในอดีตมีความสำคัญต่อการค้นหาแนวทางการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน เพื่อคงอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงในปัจจุบันอย่างเหมาะสมกับบริบทชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป

5. การปฏิบัติการทดลองแนวการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทดลองแนวการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชน
2. สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างสภาวะชุมชน

กระบวนการดำเนินงาน

1. ประชุมวางแผนงานและแบ่งบทบาทหน้าที่ในทีมวิจัย
2. ทดลองปฏิบัติการ
3. สรุปผลการดำเนินงานและถอดบทเรียนหลังการทำกิจกรรม

ผลการดำเนินงาน

1. ได้แนวทางในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองสิต แต่ยังไม่ได้มีการทดลองปฏิบัติการ เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องเวลาในการดำเนินงาน โครงการที่ล่าช้ากว่ากำหนด โดยทีมวิจัยได้มีการวิเคราะห์ถึงทุนเดิมที่มีในชุมชน เช่น โครงการรื้อฟื้นการทอผ้าและการเรียนรู้ภาษาผ่านการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและ ครูผู้สอน และการประสานงาน เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์และช่วยคงอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง และยังสามารถขยายผลต่อการฟื้นฟูภาษาพูดต่อไป
2. ชุมชนมีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีชาวกะโหล่ง เริ่มต้นจากหัวหน้าโครงการและทีมชาวบ้านที่ตระหนักถึงความสำคัญของการทอผ้า หากไม่สืบสานวัฒนธรรมประเพณีนี้ต่อไป อาจจะสูญหายไปเนื่องจากปัจจุบันมีอยู่เพียง 10 ครอบครัวที่ยังคงทอผ้าอยู่

บทเรียนที่ได้

1. ควรสร้างความเข้าใจอย่างค่อเนื่อง และอธิบายถึงความร่วมมือและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากงานวิจัยอย่างชัดเจน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่
2. การสรุปบทเรียนหลังทำกิจกรรมทุกครั้ง จะช่วยให้เห็นความแตกต่างของงานวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการนำข้อมูลที่ได้จากการสรุปบทเรียนแต่ละครั้งมาทบทวนเพื่อชวนคิดเชิงสร้างสรรค์ จะสามารถขยายผลไปสู่เรื่องอื่นๆ ในชุมชนได้

บทที่ 4

ผลการวิจัย

4.1 ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชุมชนบ้านองสิต และวิถีของผู้คนตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน

4.1.1 ความเป็นมา

นายหน่วย นาสวนสุจิต

นายหน่วย นาสวนสุจิต อายุ 72 ปี เล่าให้ฟังว่า ชุมชนบ้านองสิตเริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ รุ่น ปู่ ย่า ตา ทวด สืบทอดกันมา 6 รุ่น ทำให้อายุเฉลี่ยของบ้านองสิตอย่างน้อยประมาณ 200 - 400 ปี จากการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่เมื่อครั้งสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระเจ้าบุเรงนองยกกองทัพมาตีประเทศไทยโดยผ่านทางด่านพระเจดีย์ 3 องค์ ซึ่งชาวไทยจะอพยพหนีไปด้านล่างตามหัวเมืองต่างๆ ส่วนชาวกะเหรี่ยงจะหนีอพยพเข้าไปอยู่ตามถ้ำ พื้นที่เป็นที่ราบ การทำไร่จะทำเป็นแปลงมีตัวลัธราลัดเลาะไปเรื่อยๆ ซึ่งก็คือ แม่น้ำแม่กลองโดยไหลมาจากต้นน้ำทางจังหวัดตาก พอสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ทำให้ไปปิดกั้นลำน้ำซึ่งก็คือ แควใหญ่ มีสภาพเป็นป่าต้นน้ำ ในการสร้างเขื่อนมีการโค่นต้นไม้เป็นพื้นที่หลายตารางกิโลเมตร (หลายสิบไร่) ผ่านการทำสัมปทาน ก่อนการสร้างตัวเขื่อนมีการตัดโค่นต้นไม้เพื่อใช้พื้นที่สร้างเขื่อนและสัมปทานไม้ในเวลาเดียวกัน ต้นไม้หมดในช่วงของการสร้างเขื่อน ไม้ที่มีจะเป็นไม้เต็ง ไม้รัง ไม้แดงเป็นส่วนใหญ่ ในอดีตสภาพป่ามีสัตว์ต่างๆ ชนิด มีเสืออยู่เป็นจำนวนมาก ปัจจุบันเหลือเพียงช้างซึ่งช้างพังจะเข้ามารบกวนชุมชนมาก เมื่อประมาณ 1 - 2 ปี ที่ผ่านมา

สภาพบ้านองสิตในอดีต

สมัยสัมปทานป่าไม้

เรื่องเล่าท้องถิ่นที่เป็นเรื่องขบขันของคนในหมู่บ้านที่เล่าสืบต่อกันมาว่า เมื่อครั้งที่พม่ายกทัพมาตีไทยสมัยพระเจ้าบุเรงนอง มีการเกณฑ์ไพร่พลชาวกะเหรี่ยงไปเป็นกำลังพล และได้ฆ่าสตรีและเด็ก ในตอนนั้นมีผู้หญิงชาวกะเหรี่ยงกำลังตั้งท้องคนหนึ่งและไม่สามารถหนีพวกพม่าได้ทัน จึงเปิดผ้าถุงแล้วเอาใบไม้มาเหน็บที่สะดือ (ก้น) เพื่อให้พวกพม่าหัวเราะขบขัน และคิดว่าเป็นคนบ้าจึงปล่อยไป ถ้าไม่ทำแบบนี้จะถูกพม่าฆ่า ในสมัยนั้นพม่าจะมาจับและเจาะเส้นเอ็นร้อยหวายตรงขารากเขยื้อนไปกับกองทัพ

หลักฐานยืนยันที่บอกว่าชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่บริเวณนี้มานาน คือ สามารถบอกได้ว่าที่ดินในปัจจุบันนี้ในอดีตเคยเป็นที่ใช้เพาะปลูกหรือใช้ประโยชน์มาก่อน และวัดองค์จู่ ที่มีพระพุทธรูปที่อยู่ในถ้ำ รุ่งปู่ ยา ดา ขาย เล่าว่า เกิดจากความศรัทธาของชาวบ้านสูงมาก โดยชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ติดเชิงเขาจะส่งหินต่อๆ กันขึ้นไปเพื่อสร้างวัดจนสำเร็จ ปัจจุบันวัดองค์จู่มีอายุกว่า 700 - 800 ปี เป็นจุดศูนย์รวมทางจิตใจของคน การสร้างพระพุทธรูปจะให้เป็นคนขึ้นคิดๆ กัน และส่งหินส่งปูนต่อๆ กันขึ้นไปเช่นเดียวกัน ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนวัดองค์จู่ไว้เป็นวัดโบราณที่มีอายุยาวนาน

การปลูกข้าวในอดีต

ผลผลิตข้าวไร่และข้าวโพดในอดีต

4.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ในสมัยก่อนชุมชนองลิดมีสภาพเป็นป่าดิบ ชาวบ้านดำรงชีพโดยการทำไร่เลื่อนลอยซึ่งปลูกข้าวไร่เป็นหลัก ใน 1 ปี สามารถปลูกข้าวได้ 1 ครั้ง ข้าวจะเก็บไว้กินเองเพราะไม่มีขาย ผลผลิตเฉลี่ยมากที่สุดประมาณ 3 เกวียนต่อนาแปลงใหญ่ 1 แปลง (3-4 ไร่กว่า) ในอดีตจะอยู่พื้นที่เดิมประมาณ 1 - 5 ปี ก็จะเปลี่ยนพื้นที่ปลูก เมื่อสู้หญ้าไมไหวก็จะเปลี่ยนพื้นที่ แต่จะไม่ทำในพื้นที่ๆ ที่มีต้นไม้ใหญ่ เพราะเครื่องมือไม่พร้อม อาจจะมีเลียมมีเครื่องมือเล็กอยู่บ้างแต่ก็ไม่สะดวกนัก ในการย้ายพื้นที่การเพาะปลูกก็จะย้ายบ้านไปด้วยไปที่ไหนปลูกบ้านที่นั่น ดังนั้นชาวกะเหรี่ยงจึงใช้ไม้ไผ่ทวนในการปลูกบ้าน การย้ายพื้นที่เพาะปลูกจะทำการกันทั้งหมู่บ้าน คือ ไปกันทั้งหมดเพราะในอดีต 1 หมู่บ้านมีเพียง 3

- 4 หลังคาเรือนเท่านั้น ส่วนน้ำที่ใช้กิน จะเป็นน้ำจากในลำห้วย ปัจจุบันนี้ก็ยังคงกินอยู่ น้ำยังสะอาด โดยเฉพาะบริเวณต้นน้ำ แต่ปลายน้ำเริ่มเสื่อมโทรม

การเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านองลิต

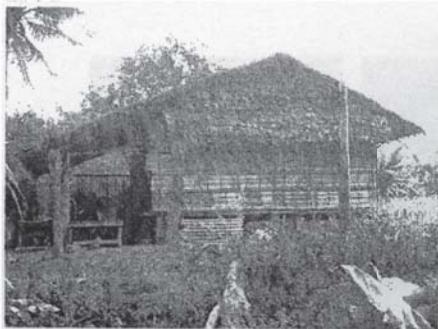
เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงเมื่อประมาณ 20 - 30 ปีที่ผ่านมา คือ ประมาณ พ.ศ.2525 เป็นต้นมา เริ่มมีการเข้ามาทำสัมปทานไม้ และถลุงไม้ตามลำน้ำไป นำไม้ไปขึ้นที่เมืองกาญจนบุรี ที่ตำบลลาดหญ้า การเปลี่ยนแปลงเริ่มมีมากขึ้นในตอนการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ เพราะคนด้านล่างอพยพย้ายขึ้นมาในชุมชนมากขึ้น มีการแย่งชิงพื้นที่ทำการเกษตร ทำให้ไม่สามารถทำไร่หมุนเวียนได้ดังเช่นในอดีต คนอพยพขึ้นมาจะเป็นคนในพื้นที่ที่อยู่ด้านล่างไม่ใช่คนภายนอกอพยพขึ้นมา โดยเฉพาะหมู่ที่ 4 จะเป็นคนในชุมชนเดิมทั้ง 100 เปอร์เซ็นต์ การเข้ามาของถนนเริ่มเข้ามาในช่วงของการสร้างเขื่อนเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา ส่วนน้ำและไฟฟ้าเริ่มเข้ามาเมื่อประมาณ 10 - 15 ปี มาแล้ว

4.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ในสมัยก่อนมี 3 ฤดู ถ้าหนาวก็หนาวมาก หนาวร้อนจะไม่ร้อนเท่าปัจจุบันเพราะมีไม้ขึ้นปกคลุมอยู่หนาที่บ แต่ปัจจุบันร้อนมากไม่เหมือนในอดีต เมื่อก่อนหน้าหนาวต้องผิงไฟตลอด ทุกครอบครัวต้องมีเตาผิงไฟไว้ในบ้าน แต่เดี๋ยวนี้ไม่หนาวแล้ว ในอดีตหน้าหนาวจะยาวนาน 3 - 4 เดือนตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนไปถึงเดือนมีนาคมก็ยังคงหนาวอยู่ แต่ตอนนี้ไม่กี่วันก็หายหนาวแล้ว

4.1.4 ลักษณะบ้านเรือน

ในอดีตการตั้งบ้านเรือนจะใช้ไม้ไผ่รวดเท่านั้น ในการปลูกบ้าน ซึ่งเป็นตระกูลเดียวกับไม้ไผ่ มีลักษณะคล้ายๆ ไม้ไผ่แต่ไม่มีหนาม ทำให้ง่ายในการปลูกสร้างบ้านและใช้เป็นภาชนะในการใส่น้ำกิน มีทั้งแข็งทั้งอ่อน จัดดอกได้ง่าย ปอกเปลือกไม่ไผ่ได้ง่าย การมุงหลังคาใช้ใบคองดึงซึ่งหาได้ง่าย ชาวกระเหรี่ยงจะไม่ตัดไม้ใหญ่ๆ มาปลูกสร้างบ้าน เพราะเครื่องมือไม่พร้อม อีกทั้งบ้านของชาวบ้านมีการย้ายถิ่นฐานตามการทำไร่ข้าวเป็นหลัก ทำให้การปลูกบ้านไม่ได้สร้างแบบมั่นคงถาวรดังในปัจจุบัน การย้ายที่อยู่ก็ไม่ไปไกลจากหมู่บ้านเดิมมากนัก เป็นการหมุนเวียนและรอให้ดินสมบูรณ์ก่อนกลับมาทำไร่ในพื้นที่เดิมอีกครั้ง

บ้านของชาวกระเหรี่ยง

ต้นไผ่รวดที่ใช้ปลูกบ้าน

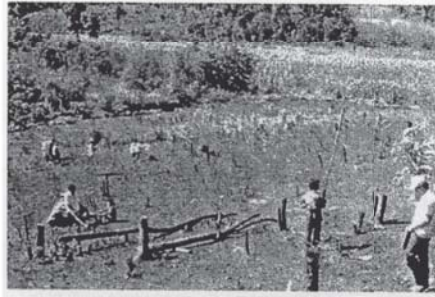
ข้อห้ามในการสร้างบ้าน คือ ไม้ไผ่ปลูกบ้านใกล้ลำห้วย ไม้ไผ่ปลูกบ้านขวางทางน้ำ ทั้งลำห้วยหรือลำคลอง และมีความเชื่อว่าหากปลูกบ้านใกล้ห้วยจะถูกน้ำป่าซัด

4.1.5 การศึกษา

ในอดีตไม่มีการเรียนหนังสือแบบปัจจุบัน เป็นการเรียนโดยใช้หนังสือมอญ มีทั้งตัวเขียนและตัวอ่าน

4.1.6 อาชีพ

อาชีพหลัก คือ การเพาะปลูก โดยเฉพาะข้าวไร่คันเคียว แห้งพายหอยดลงหลุม วิธีการในการเลือกพื้นที่ปลูกข้าว ต้องเป็นพื้นที่โล่ง ไม่มีไม้ใหญ่ขวาง เป็นบริเวณที่มีป่าไม้นวลขึ้นจำนวนมาก อาจจะเป็นไร่ที่ทิ้งมาหลายปีแล้วและ หนุมเวียนมาอีกที เพราะสมัยก่อนคนน้อย ในอดีตมีการปลูกยาสูบแซม การปลูกข้าวเพื่อดำรงชีวิตมีการปลูกฝ้ายเพื่อทอ ผ้าไว้ใช้เอง เป็นฝ้ายพันธุ์คันเล็กแคตสูง เป็นพันธุ์ดั้งเดิมปัจจุบันได้หายไปหมดแล้ว ในอดีตหญ้ามีไม่มากนักเหมือนใน ปัจจุบัน หญ้าในปัจจุบันมีหลายชนิดมากกว่าในอดีต หญ้าในปัจจุบันร้ายแรงมาก ยากฆ่าหญ้าผิดไม่ตาย ย้ายที่ดินก็ไม่ได้ เพราะว่าทุกคนมีที่ดินเป็นของตนเอง ผลผลิตจึงตกต่ำลงไปมาก

พื้นที่ในการปลูกข้าวและพืชไร่

การปลูกข้าวโดยการแทงดิน

4.1.7 เครื่องมือ-เครื่องใช้

- เครื่องหีบอ้อย ในอดีตจะใช้กันเป็นประจำแต่ปัจจุบัน ไม่มีแล้ว เมื่อ 2 - 3 ปีที่แล้วยังคงมี แต่พอเครื่องสูดห้าย ในชุมชนหักไปก็ไม่มีการบำรุงรักษาใหม่จึงหายไปจากชุมชน
- กระบุง-ตะกร้า ที่สานจากไม้ไผ่นวล เพื่อใช้ในการดำรงชีพของคนในชุมชน
- ครกตำข้าว ที่ใช้เท้าเหยียบ

กระบุงที่สานไว้ใช้เอง

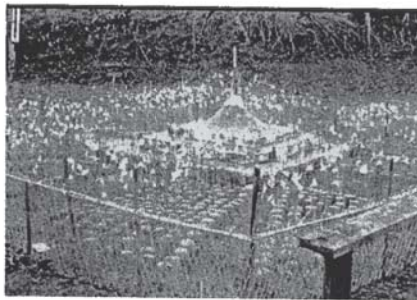
ครกที่ใช้ตำข้าว

4.1.8 สุขภาพ

ในอดีตจะเป็นมาลาเรียมก ชาวบ้านจึงบอกว่าผีเข้า เพราะว่าเป็นแล้ว มีไข้สูงหนาวสั่น จึงพูดคุยไม่รู้เรื่องจาก ไข้สูง รักษาโดยใช้ยาในหมู่บ้าน โดยมีความเชื่อว่า “หายก็หายไม่หายก็ตาย”

4.1.9 พิธีกรรม วัฒนธรรมประเพณีและการละเล่น

- วิชาวเป่ารักษาโรคภัยไข้เจ็บ
- การกลอดลูกทำโดยหมอดำแขในชุมชน มีการอยู่ไฟโดยใช้หีบมาทาบท้อง
- การไหว้ผีบ้านผีเรือน มีการไหว้อยู่ถึงปัจจุบัน ไหว้ได้ทุกฤดู ปีละ 1 ครั้ง แต่นิยมทำกันมากในเดือน 6 เป็นวันขึ้นปีใหม่ของกะเหรี่ยง
- ก่อนการทำนา ต้องใช้หินขนาดพอประมาณนำมาเป่าแล้ววางไว้ที่ก้นหลุม แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นเงินเหรียญ
- บันไดสวรรค์ มีวิธีทำโดยใช้ไม้ไผ่มาสานต่อกันให้ยาวคล้ายบันได จะทำกันในเดือน 5 ช่วงเข้าพรรษา เชื่อว่าการทำแบบนี้จะได้ขึ้นสวรรค์ ซึ่งบางครั้งก็จัดพร้อมงานสงกรานต์
- ประเพณีสงกรานต์ ของชาวกะเหรี่ยงในอดีตจะไม่ยึดตามวันที่ในปฏิทินจะจัดในเดือน 5 ซึ่งในเดือน 5 จะหยุดการประกอบอาชีพหรือกิจกรรมอื่นๆ จะพักทั้งเดือน จะเป็นการพักผ่อนทำบุญและเล่นการละเล่นต่างๆร่วมกัน จะหมั้นเวียนไปคามแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งจะจัดงานบุญหรือการละเล่นที่ไม่ตรงกันเพื่อให้ได้ทำบุญครบทุกหมู่บ้านและสร้างความสัมพันธ์ของแต่ละหมู่บ้านจากการไปร่วมทำบุญ แต่ในปัจจุบันวันสงกรานต์หรือวันสำคัญต่างๆ ยึดตามปฏิทินสากลไปหมดแล้ว และจัดงานเช่นเดียวกับสากลทั่วไป
- ไหว้สะพาน จะทำกิจกรรมในเดือน 6 การไหว้สะพานถือว่าเป็นการต่ออายุ เป็นการสะเดาะเคราะห์
- เจดีย์ 1,000 องค์ ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าการทำจะเป็นการสะเดาะเคราะห์ ทำแล้วจะดีทั้งหมู่บ้าน ทำกันที่วัด รูปทรงเหมือนเจดีย์ ใช้ถ้วยเล็กๆ ใส่ทรายและนำไปวางไว้หรือเป็นการขนทรายเข้าวัดนั่นเอง ทำกันในช่วงวันสงกรานต์

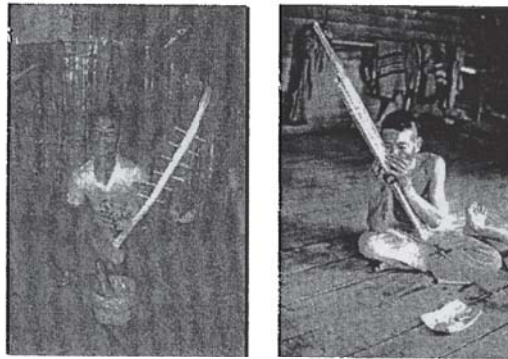
รูปแสดงประเพณีเจดีย์ 1,000 องค์

- ประเพณีกินข้าวใหม่ จะทำกันเฉพาะครอบครัวไม่ใช่ทำใหญ่ทั้งตำบล
- การดำคันโพธิ์
- การทอดผ้าพื้นเมือง ผู้หญิงจะแต่งเป็นชุดประจำถิ่น ส่วนผู้ชายจะเป็นโสร่ง

รูปแสดงการทอผ้า

- การเล่นรำตง ในอดีตไม่มีเพิงจะมีในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา โดยรับมาจากกะเหรี่ยงในประเทศไทยมา การแสดงจะมีการแต่งชุดกะเหรี่ยง มีทำรำบอกเล่าเรื่องราวของตนเองมีทำรำเฉพาะแล้วแต่ครุรำ
- การเป่าแคนท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะไม่ต่างจากของภาคอีสาน จะเล่นในงานรื่นเริงต่างๆ

รูปแสดงการเล่นดนตรีของบ้านองสิต (แคนและพิน)

- การเล่นกลอง เป็นกลองท้องถิ่นเรียกว่ากลองยาว แต่ลักษณะไม่ยาวมากนัก เล่นในช่วงเทศกาลสำคัญต่างๆ เช่น สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น
- กิจกรรมการเล่นจะมีมากโดยเฉพาะช่วงการทำบุญ ประเพณีประจำเดือนจะมีเหมือนกับของคนไทยทั้งหมด ตั้งแต่ในอดีตกระทั่งปัจจุบัน
- โคมลอย จะทำในช่วงเข้าพรรษามีความแตกต่างจากโคมลอยของภาคเหนือ จะเป็นการลอยสิ่งไม่ดีในหมู่บ้านและส่งสัญญาณให้หมู่บ้านข้างเคียงรู้ว่าหมู่บ้านนี้ทำบุญแล้ว จำนวนโคมลอยที่ปล่อยแล้วแต่บ้านใครบ้านมัน
- การทอยสะบ้า จะเล่นในช่วงวันสงกรานต์ในปัจจุบันก็ยังคงมีอยู่

4.1.10 การนับเดือน

การกำหนดเวลาของชุมชนจะกำหนดเป็น วัน เดือน ปี จะมีการนับสืบต่อกันมา จะนับทุกวัน ขึ้นก็ค่ำ เดือนก็ค่ำ จะมีการนับต่อกันขึ้นมา มีการจดอยู่ตลอดมีการเจาะรู ไม้ไผ่เพื่อคว่ำขึ้นก็ค่ำ เดือนก็ค่ำและเสียบไม้ค้ำมรุที่เจาะ เป็นไม้สองอันที่ใช้ใส่ทุกวัน ในปัจจุบัน ไม่มีแล้วจะดูตามปฏิทินเป็นหลัก

4.1.11 การติดต่อกับคนภายนอก

ในอดีตไม่มีการติดต่อกับคนภายนอกมากนัก จะเป็นการออกไปหาซื้อสิ่งของที่จำเป็นของคนในหมู่บ้านที่ตำบลลาดหญ้าเป็นส่วนใหญ่

4.1.12 ศาสนา

ชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธ ในอดีตจะไม่มีวัดดังเช่นปัจจุบัน จะมีเพียงสำนักสงฆ์ที่ปลูกคังด้วยไม้ไผ่เท่านั้น การจะบวชพระในอดีตต้องล่องเรือหรือแพไปบวชที่ลาดหญ้าหรือโพธาราม จ.ราชบุรี ใช้เวลาเดินทางประมาณ 3 วัน 3 คืน

การทำบุญของชาวกะเหรี่ยง

4.1.13 อาหาร

ชาวกะเหรี่ยงจะมีการคัมเหล่าไว้ทานเองในแต่ละบ้าน ไม่มีอาหารประจำถิ่นของตนเองจะมีลักษณะคล้ายอาหารของชาวกะเหรี่ยงทั่วไป โดยเฉพาะน้ำตาลปีบนานๆ จึงจะได้กินสักครั้ง ต้องเดินทางออกไปซื้อในที่ไกลๆ ในสมัยก่อนล่องไปซื้อที่ตัวอำเภอระยะทางกว่า 20 กิโลเมตร (ตำบลลาดหญ้าในปัจจุบัน) เดินทางตอนเช้ากลับถึงบ้านช่วงเย็น เนื้อสัตว์จะหาจากในป่า ในอดีตจะกินแกงเป็นประจำเพราะมีจำนวนมาก สัตว์อื่นๆ ก็มีลิง ค่าง ไก่ป่า ปลาก็มีให้กินอยู่เสมอ กบรูปก็มีจำนวนมากหน้าหนาวจะได้กินอยู่บ่อยครั้ง ถ้าเป็นปลาก็จะเป็นปลาเวียน เมื่อก่อนมีปลาหลากหลายชนิดเป็นปลาที่มีอยู่จำนวนมากบริเวณน้ำตก แต่ปัจจุบันเหลือเพียงปลาเวียนที่ยังเหลืออยู่มาก มีการปลูกพริกปลูกผักไว้กินเอง เช่น บวบพื้นเมือง (บวบหอม) มะเขือเทศ ฯลฯ ปัจจุบันก็ยังมีการปลูกอยู่แต่ก็ไม่มากนัก

4.2 องค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านองสิตและวิธีการสืบสานในอดีต

ประเพณีส่วนใหญ่ของชาวกะเหรี่ยงจะมีสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่อยู่อย่างเรียบง่าย และให้ความสำคัญกับศาสนาพุทธเป็นอย่างมาก คังคารางแสดงวัฒนธรรมประเพณีที่สอดคล้องกับกิจกรรมชุมชนบ้านองสิต จะพบว่าประเพณีเหมือนกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในรอบปี เพียงแต่มีการนำความเชื่อ ประเพณีของชาวกะเหรี่ยงเข้ามาประยุกต์ให้ให้เหมาะสมกับในปัจจุบัน เช่น ประเพณีสงกรานต์สมัยก่อนจะทำในเดือนห้า เพราะวามีการเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จสิ้น และต้องหยุดทำกิจกรรมทุกอย่างในหมู่บ้าน (การทำไร่ การดำข้าว) แต่ปัจจุบันประยุกต์เป็นทำตามวันหยุดราชการ คือ

ช่วงวันที่ 13 – 16 เมษายน เนื่องจากคนในหมู่บ้านต้องประกอบอาชีพรับจ้าง รับราชการ หากทำเหมือนเดิมจะทำให้คนมาร่วมงานลดลง และประเพณีอาจจะหายไปได้

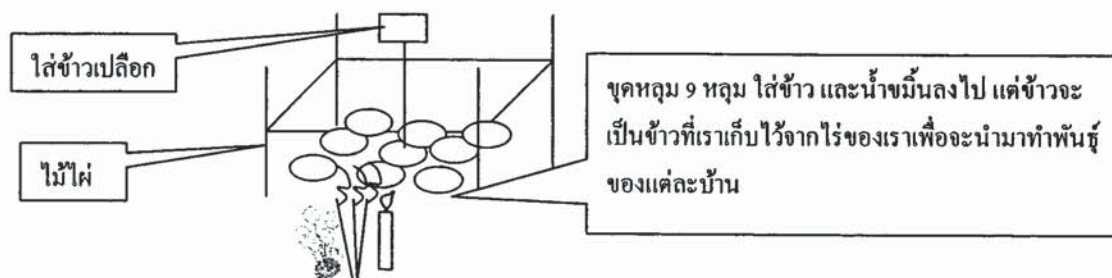
ตารางแสดงวัฒนธรรมประเพณีที่สอดคล้องกับกิจกรรมชุมชนบ้านองสิต

เดือนของชุมชน	เดือน	วัฒนธรรมประเพณี	การผลิต	ฤดูกาล
1	ธันวาคม	-กินข้าวใหม่	-เก็บเกี่ยวข้าว	หนาว
2	มกราคม	-กินข้าวใหม่ มัคมือปีใหม่	-เก็บเกี่ยวข้าว	หนาว
3	กุมภาพันธ์			หนาว
4	มีนาคม			ร้อน
5	เมษายน	-ประเพณีสงกรานต์ เล่นสละบ้า ไหว้คันโพธิ์ ไหว้สะพาน โคมไฟ	-หยุดการผลิตทั้งหมด	ร้อน
6	พฤษภาคม	-ปีใหม่ ไหว้คันไม้	-เริ่มปลูกผัก	ร้อน
7	มิถุนายน	-ไหว้คันไม้	-เตรียมพื้นที่ทำไร่ข้าว	ฝน
8	กรกฎาคม	-เข้าพรรษา บันไดสวรรค์ -บูชาข้าว	-ได้กินมะระ พริก ผักชีกะเหรียง แดงไทย แดงกวา แดงล้าน -ลงแขก	ฝน
9	สิงหาคม	-ประเพณีค่ายข้าว เหลือง แดง	-ได้กินแดงไทย แดงกวา แดงล้าน มะเขือเทศ มะเขือกรอบ -ดูแลไร่ข้าว	ฝน
10	กันยายน	-ทำบุญกระยาสารท	-ดูแลไร่ข้าว	ฝน
11	ตุลาคม	-ออกพรรษา เขาวงกต	-ดูแลไร่ข้าว	หนาว
12	พฤศจิกายน	-ลอยกระทง	-ได้กินฟักทอง ยาสูบ -เก็บเกี่ยวข้าว	หนาว

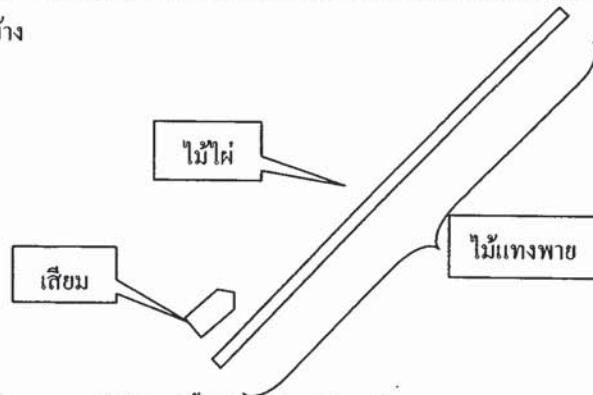
สำหรับรายละเอียดแต่ละประเพณี มีดังนี้

4.2.1 การบูชาข้าวก่อนที่จะนำไปปลูก

ในอดีตเราจะปลูกข้าวไร่ไว้กินกันเอง ก็จะมีข้าวขาว ข้าวลาย ข้าวเหลืองทอง ข้าวใบดกหรือข้าวคันเคี้ย (เป็นพันธุ์ดั้งเดิม) แล้วแต่ใครจะชอบกินข้าวอะไรก็ปลูกตามที่ตัวเองชอบ ส่วนข้าวที่ไม่มีคนชอบพันธุ์ข้าวนั้นก็หายไป แต่การปลูกข้าวของเราก็จะมีการจุดป่าหลังจากที่เราฟันหญ้าแล้ว เพื่อรอให้ฝนตกดินจะเกิดแร่ธาตุต่างๆ ต้องมีการไปบูชาข้าวก่อนเหมือนการเอาฤกษ์เอาชัย ก่อนที่จะเอาข้าวไปปลูกจริง

หลังจากนั้นก็จะเขกกันมาช่วยปลูกข้าว หรือแทงพาย แต่ทุกครั้งที่มีการลงเขกกันเจ้าของไร่จะทำอาหารเลี้ยง หรือไมก็คนที่ไปช่วยจะเอาข้าวมา และเจ้าของที่ก็ทำเฉพาะกับข้าว ถือว่าเป็นการตอบแทนการช่วยเหลือกัน และเมื่อถึงเวลาเขาปลูกเราก็ไปช่วยเขาบ้าง

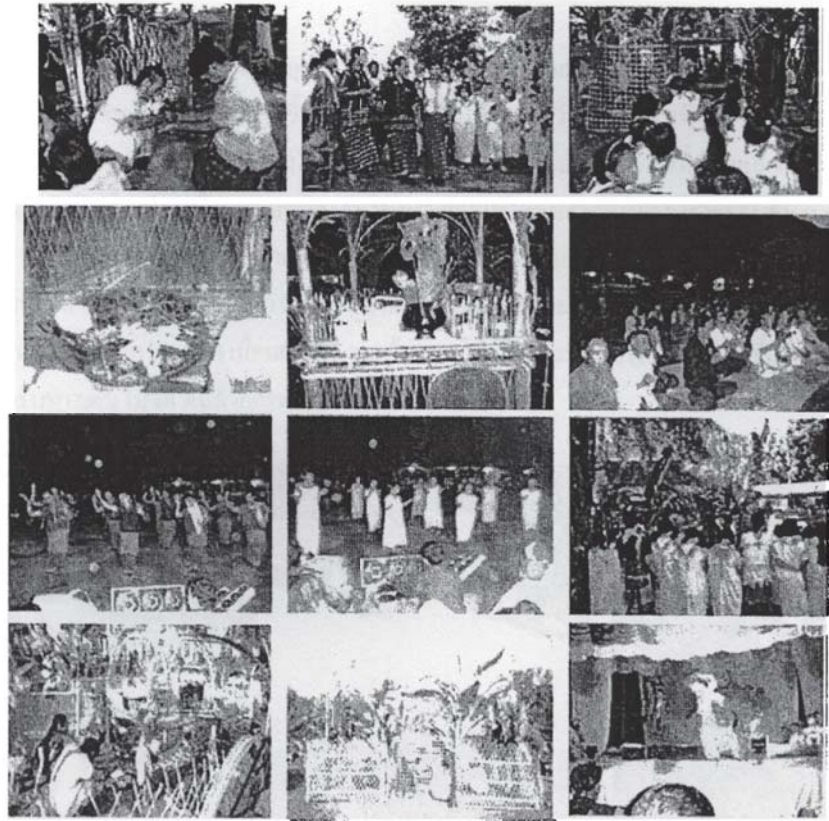

ไม้แทงพายที่เก่าแล้วเราจะเอาไปปักแช่น้ำไว้รวมกันเหมือนเป็นสุสานเลย เพราะมีความเชื่อว่าจะได้ผู้เขนเป็นสุข หลังจากที่ยอดข้าวเสร็จสิ้นแล้วเราก็จะมีการคายหญ้ากันหลายรอบ แต่ในไร่ข้าวของเราก็จะมีการปลูกพืชผักและดอกไม้อยู่ด้วย เช่น ดอกดาวเรือง(สามารถช่วยกันเพลี้ยได้) บานไม่รู้โรย แดงเปรี้ยว แดงกวา ผือก มะระ แดงล้าน มะเขือเทศ ผักชีกระเทียม แดงไทย เพราะมีความเชื่อว่าเป็นการประดับความสวยงามให้แก่พระแม่โพสพ อีกอย่างคือเราก็จะได้กินของเหล่านั้นด้วย

ส่วนการเกี่ยวข้าวเราจะต้องไปตามผู้เฒ่าผู้แก่ว่า วันนี้จะเกี่ยวข้าวดีไหม ถ้าบอกว่าดีเราจะเอาเสียมไปเกี่ยวไว้ก่อนเพื่อเอาเล็กเอาชัย แล้ววันหลังถึงจะไปเกี่ยวทั้งหมด เพราะบางคนอาจจะไม่ว่างวันที่ผู้เฒ่าผู้แก่บอก แต่การเกี่ยวข้าวของเราจะเกี่ยวเฉพาะครอวงใส่ตะกร้าเพื่อให้เกี่ยวได้เยอะและป้องกันข้าวร่วงหล่น จากนั้นจะเอาข้าวมาวัดโดยนวดข้าวด้วยการเหยียบ หรือบางคนก็เอาไปนวด (ฟาด) ใส่ลำแพน และเอาเก็บไว้ในยุ้งข้าว แต่ก่อนจะกินข้าวที่เก็บเกี่ยวในครั้งแรก เราจะทำพิธีกินข้าวใหม่โดยจะเอาเครื่องมือทำกินและอุปกรณ์การทำข้าวไว้ เช่นครก สาก มีด เสียมอื่นๆ มาขอขมา ส่วนใหญ่จะแกงเผือก หอย ปู และข้าว นำมาให้ผู้เฒ่าผู้แก่กินก่อนถือว่าเป็นอันเสร็จพิธี

4.2.2 พิธีกินข้าวใหม่

งานบุญข้าวใหม่หรือโบวมือส้องดู หมายถึง งานบุญที่ทำบุญเพื่อจะเริ่มต้นในการทำไร่ใหม่ บางท่านก็ว่าถือเป็นการทำบุญถวายข้าวใหม่แก่พระพุทธเจ้าด้วย ซึ่งในงานบุญนี้จะมีพิธีกรรมที่สำคัญ คือ พิธีบูชาแม่โพสพและผูกข้อมือผู้มาร่วมงาน เพื่อเป็นการขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บันดาลให้ได้ผลผลิตอย่างที่หวัง ชาวกะเหรี่ยงจะจัดงานพิธีกินข้าวใหม่หลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวในไร่นาเสร็จแล้ว ในพิธีเลี้ยงก็จัดคล้ายๆ กับประเพณีขึ้นบ้านใหม่ คือ มีการเลี้ยงฉลองในระหว่างเพื่อนบ้านคล้ายหมู่บ้านเดียวกัน ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ สิ่งเหล่านี้ที่ชาวกะเหรี่ยงมีการนับถือทั้งศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ เกือบร้อยละ 90 ถือผี การเลี้ยงผีที่สำคัญๆ มี ผีเรือน ผีบรรพบุรุษและผืน้ำ พิธีมัดมือปีใหม่ จัดขึ้นประมาณเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน ตอนเช้าของวันพิธีมีการฆ่าหมู แล้วทำอาหารรับประทานกัน มีการดื่มเหล้าใช้เวลาประมาณ 4 – 5 ชั่วโมง และมีการดำข้าวปัก

รูปภาพประกอบพิธีกินข้าวใหม่

ที่มา : www.seub.or.th

4.2.3 ประเพณีไหว้ต้นไม้

ประเพณีไหว้ต้นไม้ หรือภาษากระเหรี่ยงเรียกว่า “บ่าเซย์ผั่วลู่” เป็นประเพณีที่ชาวกระเหรี่ยงจะให้ความสำคัญต่อธรรมชาติ และวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพิงกับธรรมชาติ ชาวกระเหรี่ยงเห็นว่าในจักรวาลนี้ มนุษย์ไม่ได้มีความยิ่งใหญ่หรือควบคุมธรรมชาติได้เลย หากขาดธรรมชาติ ต้นไม้ ต้นน้ำ และข้าว มนุษย์ก็จะอยู่ไม่ได้ โดยเฉพาะต้นไม้ที่เปรียบได้กับเสาหลักยันท้องฟ้ากับแผ่นดิน ต้นไม้เป็นผู้รักษาสมดุลให้กับโลกใบนี้ ชาวกระเหรี่ยงจึงต้องมีต้นไม้ประจำหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นต้นไม้ใหญ่ที่เป็นตัวแทนผืนป่าทั่วแผ่นดิน เมื่อสิ้นเดือน 5 ย่างเข้าสู่เดือน 6 ชาวกระเหรี่ยงจะมีพิธีไหว้ต้นไม้ประจำหมู่บ้าน โดยพิธีจะเริ่มในตอนเช้า ทุกคนจะนำข้าวปากหม้อ อาหารหวานคาว ผลหมากรากไม้ที่ออกผลในช่วงนั้น ที่ขาดไม่ได้ คือ ไข่ต้ม ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของน้ำบริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งใดมาปนเปื้อน พร้อมทั้งดอกไม้ ธูปเทียน ผู้นำจะประกอบพิธีเรียกว่า เซย์ลู่ คือ การจุดธูปเทียนบอกกล่าวกับเทพอารักษ์ที่อยู่ประจำต้นไม้ อัญเชิญเทพอารักษ์และพวกพ้อง อันมี เจ้าแผ่นดินหรือแม่ธรณี (ซ่งทะริ) เจ้าแห่งน้ำหรือแม่คงคา (โพโต่กู) เจ้าแห่งข้าวหรือแม่โพสพ (เพียบูโย) ตลอดจนข้าทาสบริวารมาร่วมรับเครื่องเซ่นไหว้ที่ลูกหลานนำมาถวายโดยถ้วนหน้า และขอให้ปกป้องคุ้มครองให้คนในหมู่บ้านอยู่กันอย่างสงบสุข ทำมาหากินได้ไม่คอยยาก ให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ให้พืชผลอุดมสมบูรณ์ ให้ดินน้ำชุ่มฉ่ำในฤดูฝนที่จะมาถึง

4.2.4 ประเพณีสงกรานต์

ชาวกะเหรี่ยงจะหยุดงานและมาทำบุญช่วงสงกรานต์ เริ่มต้นจากการที่พระสงฆ์สงฆ์สร้างพระพุทธรูป ชาวบ้านสร้างน้ำพระสงฆ์ ขอรพจากญาติผู้ใหญ่ วันรุ่งขึ้นไปวัดเพื่อค้ำต้นไม้ ซึ่งนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการดูแลรักษาต้นไม้จัดขึ้นปีละ 1 ครั้ง ในช่วงงานบุญสงกรานต์ พิธีค้ำโพธิ์ซึ่งเป็นต้นไม้ใหญ่ในหมู่บ้าน กิ่งไหนที่อ่อนแอ ชาวบ้านก็นำไม้ไผ่ไปค้ำเป็นการช่วยพยุงต้นไม้โพธิ์เสมือนเป็นการปกป้องต้นไม้ใหญ่ด้วยไม้ไผ่สนับสนุนท่อนเรียงรายรอบต้นไม้ ชาวบ้านเชื่อกันว่าคนที่นำไม้ไปค้ำ จะแข็งแรงเหมือนไม้ค้ำ หากเมื่อใดคนอ่อนแอลงก็จะมีคนที่แข็งแรงกว่ามาช่วยเหลือ เมื่อนำไม้ไปค้ำเสร็จแล้ว ชาวบ้านจะนำกระบอกไม้มาใส่น้ำ แล้ววางไว้โคนต้นไม้โพธิ์เชื่อว่าจะทำให้ชีวิตของคนร่มเย็น และนำดอกไม้กับเทียนปักไว้ที่โคนต้นไม้เพื่อสักการบูชา เมื่อเสร็จพิธี ชาวบ้านจะเทน้ำในกระบอกลงโคนต้นไม้โพธิ์และทาขมิ้นลง มีการไหว้สะพานสำหรับทางเดินไปวัด ค่อยด้วยการเล่นส่ำน้ำที่มีเพียงปีละครั้ง

รูปภาพกิจกรรมในวันสงกรานต์ของชาวกะเหรี่ยง

ที่มา : www.ubmthai.com

4.2.5 ประเพณีด้ายขาว เหลือง แดง

ประเพณีด้ายขาว เหลือง แดง เป็นการนับถือและปฏิบัติตามแต่ละบรรพบุรุษในท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประเพณีดำข้าว	ประเพณีดำเหลือง	ประเพณีดำแดง
จะจัดใน เดือน 9 ของทุกปี โดยมีการจัดพิธีไหว้ศิวบรรพบุรุษ 3 วัน 3 คืน มีการผูกข้อมือข้อมือ โดยมิข้อมือห้าม คือ ต้องกินแต่ของที่อยู่ในน้ำเท่านั้น จะกินของที่อยู่นบนบกไม่ได้ พ่อแม่ต้องจุดฟืนและมาล้อมกองไฟไม่ให้ไฟดับตลอดทั้ง 3 คืน	ใช้เวลาในการทำพิธีกรรม 1 คืน และผูกข้อมือข้อมือ โดยจะจัดในเดือนใดก็ได้	จะมีการกินน้ำร้อนเพียงอย่างเดียว โดยกิจกรรมหลักๆ คือ การล้างเท้าพ่อแม่ กราบไหว้ศิวบรรพบุรุษ และคนที่จากไป รวมทั้งล้างสิ่งที่ไม่มองไม่เห็นด้วยตาเป็นการแสดงความระลึกถึง

4.2.6 ประเพณีปล่อยโคมไฟ

ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าการปล่อยโคมไฟ จะช่วยให้เราปล่อยทุกข์โศก เศร้าหวัชออกไป และช่วยให้ได้รับสิ่งที่ดีเข้ามาในชีวิตสำหรับการเริ่มต้นทำสิ่งใหม่ๆ ซึ่งทุกครอบครัวจะช่วยกันทำโคมไฟแล้วลอยขึ้นสู่ท้องฟ้า

รูปแสดงการปล่อยโคมไฟ

4.2.7 ประเพณีบันไดสวรรค์

ชาวกะเหรี่ยงจะช่วยกันทำบันไดสวรรค์ โดยการนำไม้ไผ่มาสานต่อเรียงต่อกันไปยาวๆ เนื่องจากมีความเชื่อว่า หากทำจะช่วยให้เราได้ขึ้นสู่สวรรค์

รูปแสดงบันไดสวรรค์

4.2.8 การแต่งกาย

ผู้ชายจะนิยมใส่ชุดเสื้อคอสีแดง ใส่กางเกงทรงกระบอก โดยเสื้อสีแดงของชายกะเหรี่ยงเป็นเสื้อทรงกระสอบ คอเสื้อรูปตัววี ตรงชายคอเสื้อจะติดพู่ห้อยลงมา สมัยก่อนเสื้อแดงของชายโศคจะมีพู่ห้อยยาวลงมาเลยชายเสื้อ ส่วนเสื้อแดงของชายที่แต่งงานแล้วจะติดพู่ห้อยลงมาเสมอชายเสื้อ เพราะชายที่แต่งงานแล้วต้องทำงานมากขึ้น การที่ใส่เสื้อที่มีพู่ยาวจะทำให้รุงรัง ไม่สะดวกในการทำงาน นอกจากนี้แล้วผู้ชายกะเหรี่ยงจะใช้ผ้าโพกศีรษะซึ่งมีลวดลายปักสีแดง และมีถุงข้อมือซึ่งจะออกสีแดงเช่นเดียวกัน ข้อมือนี้จะต้องมีลายที่ปากถุง เพราะเชื่อกันว่าสามารถป้องกันผีไม่ให้ทำร้ายได้

ผู้หญิงที่เป็นโศคจะใส่ชุดเสื้อทรงกระบอก ผ้านี้ทอเองด้วยมือ มีทั้งสีขาวและสีแดง ชุดขาวนี้เรียกว่า“เซ้วา” ผู้หญิงจะใส่ตั้งแต่เด็กจนถึงวันแต่งงานถึงจะเปลี่ยน การใส่ชุดขาวเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ สาวโศคจะมีผ้าโพกศีรษะเพื่อ กันแดดในหน้าฤดูร้อน ให้ความอบอุ่นในหน้าฤดูหนาวและเพื่อป้องกันไม่ให้ผมสกปรกเร็วจนเกินไป ในวันแต่งงาน หญิงสาวกะเหรี่ยงจะมีผู้ใหญ่ช่วยเปลี่ยนชุดขาวเป็นชุดสำหรับหญิงที่แต่งงานแล้ว เจ้าสาวจะต้องมอบชุดขาวนั้นให้คนอื่นทั้งหมดเพราะไม่ต้องใช้แล้ว ส่วนผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะใส่ชุดเป็น 2 ส่วน คือ ผ้าชิ้นสีแดงและใส่เสื้อคอสีดำ บนเสื้อจะมีการประดับด้วยลูกเดือยหรือปักด้วยด้ายหลากสีในลวดลายชนิดต่างๆ ซึ่งแต่ละชนิดจะเลียนแบบจากธรรมชาติที่เห็นอยู่รอบตัว เช่น นำเม็ดลูกเดือยมาเรียงกัน 2 เม็ด หมายถึงรอยเท้าสุนัข หรือการปักไขว้ด้วยด้ายสีแดงเป็นรัศมี หมายถึงพระอาทิตย์ เป็นต้น เสื้อดังกล่าวเป็นรูปทรงกระสอบ ตัวสั้นเลยเอว คอเสื้อเป็นรูปตัววี แขนในตัว สั้นเลยไหล่ มานิดหน่อย เสื้อนี้เรียกว่า “เซ้ว ชู” และจะสวมผ้าชิ้น ทั้งเสื้อและผ้าชิ้นเป็นเครื่องหมายแสดงว่ามีเจ้าของแล้ว จะไม่มีชายอื่นมาเกี่ยวข้องกับอีก สาวโศคจะใส่ชุดของหญิงที่แต่งงานแล้วไม่ได้ เพราะเชื่อกันว่าจะทำให้ไม่ได้แต่งงาน หรือมีลูกโดยยังไม่ได้แต่งงาน หรืออาจทำให้เป็นบ้าไปเลยก็ได้ ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วก็จะกลับไปสวมใส่ชุดขาวอีกไม่ได้ เพราะเป็นการดูถูกความบริสุทธิ์ของหญิงสาว เสื้อของหญิงที่แต่งงานแล้ว จะต้องมียาลปัก เพราะถ้าไม่มีเชื่อว่าจะทำให้ไม่มีลูก กะเหรี่ยงมีทั้งนับถือผี นับถือศาสนาพุทธ และนับถือศาสนาคริสต์

การแต่งกายของหญิงที่แต่งงาน

การแต่งกายของหญิงสาว

4.2.9 ภาษาพูด

ลักษณะเด่นๆ ของภาษากะเหรี่ยงที่แตกต่างจากภาษาไทย ได้แก่ โครงสร้างพยางค์ เสียงพยัญชนะ และเสียงสระ รวมทั้งเสียงวรรณยุกต์ซึ่งในบางถิ่นจะมีลักษณะน้ำเสียงเป็นส่วนประกอบอยู่ด้วย มักจะไม่มีพยัญชนะสะกด หรืออาจมีพยัญชนะสะกดบ้าง แต่ก็เป็นจำนวนน้อยมาก ด้วยเหตุนี้เมื่อคนกะเหรี่ยงเรียนพูดภาษาไทย จะพบว่าไม่มีปัญหาในการออกเสียงและการได้ยินพยัญชนะสะกดของภาษาไทย เช่นคำว่า “กัก กัด กับ” เป็นต้น

4.2.10 การเรียกขวัญ

ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อในเรื่อง "ขวัญ" อันเป็นความเชื่อหลักที่มีต่อ "ชีวิต" ซึ่งหมายถึงร่างกายและจิตใจ สิ่งที่คุ้มครองชีวิตคือ "ขวัญ" ถ้าขวัญไม่อยู่กับตัวจะทำให้เจ็บป่วย ขาดสติ หรือมีกระทำตัวผิดปกติ การมัดข้อมือเป็นการเรียกขวัญให้อยู่กับตัว การมัดข้อมือเรียกขวัญจะทำตั้งแต่เด็กเกิด เวลาเจ็บป่วย เพื่อเรียกขวัญให้อยู่กับตัว

เริ่มต้นจากการที่พ่อแม่เอากระดูกใส่สิ่งของต่างๆ เช่น เสื้อ ผ้าถุง ผ้าโพกหัวของแม่บ้าน ซึ่งเป็นของใหม่ ไก่ เหล้า ข้าวเหนียวต้ม เป็นต้น ไปวางไว้ที่หัวบันไดข้างหนึ่ง มือหนึ่งจับไก่ 2 ตัว เป็นไก่ตัวผู้กับตัวเมีย ไว้ให้อยู่หนึ่งๆ อีกมือข้างหนึ่งใช้ไม้คนหม้อข้าวเคาะหัวบันได พร้อมทั้งสวดมนต์ เมื่อเสร็จแล้วก็ไปอีกหัวหนึ่งบันได จากนั้นยกกระดูกเข้ามาไปในบ้าน เคาะและสวดมนต์ตรงด้านหัวนอนของพ่อแม่และแม่บ้าน สวดเสร็จก็ฆ่าไก่เอามาลวก ถอนขนออกแล้วเอาไปย่างไฟให้หอมเพื่อนำไปทำกับข้าว เมื่อทำกับข้าวเสร็จก็จัดอาหารลงบนขันโตก อาหารมีข้าว กับข้าว ข้าวปึก ข้าวเหนียวต้มที่แกะออกแล้ว และเหล้า 1 ถ้วย จากนั้นเอาเส้นฝ้ายที่มีความยาวประมาณ 14 - 15 นิ้ว มาวางพาดบนขันโตกให้ถูกข้าวแกงและขนม เส้นฝ้ายนี้มีจำนวนเท่าสมาชิกของครอบครัว จากนั้น พ่อบ้านนำพิธีด้วยการเอาไม้คนหม้อข้าวเคาะขันโตก แล้วสวดมนต์เรียกขวัญมากินอาหาร พอสวดเสร็จ พ่อบ้านหรือแม่บ้านเอาผ้าขวัญผูกข้อมือลูกทุกคน จากลูกคนเล็กไปยังลูกคนโต พร้อมทั้งสวดมนต์เรียกขวัญให้อยู่กับตัว เมื่อผูกเสร็จพ่อบ้านกับแม่บ้านจะผลัดกันผูกมือแก่กันและกัน พร้อมทั้งสวดมนต์ให้แก่กัน จากนั้นพ่อบ้านจะยกถ้วยเหล้าขึ้นจบบтелงไปพอบเป็นพิธี แล้วสวดมนต์ให้ผีลงมาดื่มสุรานั้น และขอให้ปกป้องดูแลรักษาโรคภัยให้แก่สมาชิกในครอบครัว ทำให้เกิดความเป็นสิริมงคลการทำมาหากินสะดวก ปลูกพืชได้ผลดี พอสวดเสร็จทุกคนก็ดื่มเหล้าด้วยกัน และกินข้าวในโตกร่วมกันเป็นอันเสร็จพิธี พอตกกลางคืน จะมีการดื่มเหล้าและร้องเพลงกัน การร้องและการคิมนี่จะต้องวนเวียนไปจนครบทุกบ้านกล่าวแต่คำอันเป็นมงคลแก่ชีวิต

4.2.11 การเล่นรำวง

รำวงเป็นชื่อการแสดงที่มาจากเสียงกระทบของไม้ไผ่ดั่ง โดว์ โดว์ มีการรำประกอบการร้องเพลงกะเหรี่ยง โดยมีเครื่องกำกับจังหวะเฉพาะ คือ ว่าเหล่เคาะและกลองตะโพน รำวงสันนิษฐานว่าน่าจะมีการสืบทอดมานานกว่า 200 ปี ที่มาของการแสดงสันนิษฐานมาจากประกอบพิธีกรรมและพัฒนาจากการละเล่น ในอดีตนิยมแสดงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ค่อมามีการนำคติความเชื่อในกลุ่มชาวกะเหรี่ยงมาสอดคล้องกับการแสดง มีการเล่าเรื่องราวกลุ่มชนตลอดจนเรื่องราวของความรักของหนุ่มสาว รำวงมักแสดงในบริเวณที่เป็นลานกว้าง ผู้แสดงมีทั้งชายและหญิงจำนวนไม่น้อยกว่า 12 คน การแต่งกายของผู้แสดงจะแต่งกายด้วยชุดประจำชนเผ่า อุปกรณ์ประกอบการแสดง คือ ผ้าเช็ดหน้าสีขาว ดอกไม้ และคบไฟ บทร้องเป็นภาษากะเหรี่ยงและภาษาพม่า

ลักษณะของการแสดงรำวงพบว่าโครงสร้างหลักในการแสดงมี 3 ขั้นตอน คือ 1) ทำเตรียม 2) การรำเพลงไหว้ครู 3) การรำเข้าเพลง การปฏิบัติทำรำเน้นการรำให้สอดคล้องถูกต้องกับจังหวะของบทเพลง และเน้นความพร้อมเพรียง ลักษณะทำรำมี 5 ลักษณะคือ 1) ทำรำหลักที่สันนิษฐานว่าน่าจะมาจากทำรำเดิม 2) ทำรำที่เลียนแบบจากธรรมชาติ 3) ทำรำที่ได้มาจากการดัดแปลงทำรำอื่น 4) ทำรำที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ 5) ทำรำที่มาจากทำรำพื้นฐาน ทำรำเอกลักษณ์ ได้แก่ การม้วนและสะบัดมือด้วง โดยเป็นการวาดแขนพร้อมกับใช้ฝ่ามือวาดเป็นวงกว้าง ก่อนที่จะมีการหักข้อมือและกดนิ้วกลางเข้าหาหน้าหัวแม่มือเพียงเล็กน้อย โดยนิ้วไม่จรดกันแล้วสะบัดข้อมือด้วง ทำรำหลัก ได้แก่ ทำเหยียมือ ทำสะบัดมือด้วง ทำม้วนมือ ทำปรบมือ และการย่ำเท้า นอกจากนี้ยังพบว่าการนั่งที่เป็นลักษณะเด่นของการแสดงทั้งหมดคือ การนั่งของๆ ลักษณะการรำที่เป็นลักษณะเด่นเฉพาะมี 1 กระบวนท่า คือ กระบวนท่าม้วนสะบัดข้อมือด้วงและปรบมือ โครงสร้างหลักของกระบวนท่ารำปรากฏในกระบวนท่าอื่นทั้งหมดเริ่มต้นด้วยการรำในกระบวนท่าม้วนและสะบัดข้อมือด้วงจากนั้นจึงเป็นการรำในกระบวนท่าเฉพาะและในตอนท้ายของจังหวะจบด้วยกระบวนท่าปรบมือ

รูปแสดงการรำดงของบ้านองสิต

4.2.12 การเกิด

เมื่อทารกเกิดสาหรกที่ตัดออกไปแล้วก็จะบรรจุลงกระบอกไม้ไผ่ปิดฝาด้วยเศษผ้า แล้วนำไปผูกไว้ตามต้นไม้ในป่ารอบหมู่บ้าน ต้นไม้ต้นนั้นเรียกชื่อว่า “เคปอู” แปลว่าต้นสาหรก และต้นไม้ต้นนี้จะห้ามตัดโดยเด็ดขาด เพราะเชื่อว่าขวัญของทารกจะอาศัยอยู่ที่นั่น หากคิดที่จะให้ขวัญของทารกหนีไปและทำให้ทารกล้มป่วยลง หากว่าผู้ใดผู้หนึ่งตัดต้นไม้ต้นนี้โดยเจตนาหรือไม่เจตนา จะต้องถูกปรับด้วยไก่หนึ่งตัว พ่อแม่มักนำไก่ตัวนี้ไปทำพิธีเรียกขวัญทารกกลับคืนมา

วันที่ไปผูกสาหรกติดกับต้นไม้ต้นเพื่อนบ้านทุกคนจะไม่ออกไปทำงาน ซึ่งถือว่าเป็นข้อห้าม เรียกข้อห้ามนี้ว่า “คีตาเบล” เป็นกฎหมายประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต เมื่อถึงเวลาเช้าสาหรกหลุดออกไปผู้เป็นพ่อก็จะไปทำพิธีผูกมือเรียกขวัญทารก โดยไปทำพิธีที่ได้ต้นไม้ที่ผูกติดสาหรกต้นนั้น เพื่อให้ขวัญกลับมาอยู่ที่บ้าน เรียกพิธีผูกขวัญนี้ว่า “กัเบลอ” คือ พิธีผูกขวัญครั้งแรกของบุคคลผู้นี้ที่เกิดมาลืมตาอยู่บนโลก คนกะเหรี่ยงเชื่อว่าขวัญของคนมีอยู่ 37 ขวัญที่อยู่ในรูปของสัตว์ชนิดต่างๆ การผูกขวัญครั้งแรกของทารกนี้ก็จะทำให้ทารกได้รับขวัญที่ 37 ขวัญนี้ โดยครบถ้วน ซึ่งได้แก่ 1.ขวัญหัวใจ 2.ขวัญมือซ้าย 3.ขวัญมือขวา 4.ขวัญเท้าซ้าย 5.ขวัญเท้าขวา 6.ขวัญหอย 7.ขวัญปูลู 8.ขวัญปลา 9.ขวัญเขียด 10.ขวัญแย้ 11.ขวัญจิ้งหรีด 12.ขวัญคึกแคน 13.ขวัญตุ๊กแก 14.ขวัญแมงมุม 15.ขวัญนก 16.ขวัญหนู 17.ขวัญชะนี 18.ขวัญหมูป่า 19.ขวัญไก่ป่า 20.ขวัญเก้ง 21.ขวัญกวาง 22.ขวัญสิงห์ 23.ขวัญเสือ 24.ขวัญช้าง 25.ขวัญข้าว 26.ขวัญงู 27.ขวัญควั่น 28.ขวัญเม่น 29.ขวัญเลียงผา 30.ขวัญแรด 31.ขวัญเต่า 32.ขวัญตะกวด 33.ขวัญกิ้ง 34.ขวัญอีเห็น 35.ขวัญกระตัง 36.ขวัญค้อ และ 37.ขวัญนกแก้วนกเงือก

4.3 ปัจจัย / เงื่อนไขที่มีต่อการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองสิต

ปัจจุบันวัฒนธรรมประจำถิ่นของชุมชนบ้านองสิตที่ยังหลงเหลืออยู่ ได้แก่ การไหว้สะพาน การค้าต้นไม้โพธิ์ วันสงกรานต์ ทำตามวันที่ในปฏิทินไม่ได้หยุดทั้งเดือนเช่นในอดีต การลอยกระทง การเรียกขวัญ การผูกมือผูกแขน ประเพณีแต่งงาน การแต่งงานโดยใส่เสื้อผ้าประจำถิ่น ผู้หญิงจะเปลี่ยนจากการใส่ชุดสีขาวเป็นสีแดง ไม่มีการนุ่งกระโปง จะนุ่งผ้าถุง ในการแต่งงานห้ามหญิงหม้ายทำโก้ม่าเช่นไหว้ โดยมีผู้สูงอายุในชุมชนเป็นเจ้าพิธี และการฝึกหัด ยังคงให้ความสำคัญกับถืออยู่แต่คนเฒ่า จะมีเพื่อนไปบ้าง

สาเหตุที่ทำให้ชาวกะเหรี่ยงบ้านองสิตยังคงสืบสานวัฒนธรรมประเพณี

เนื่องจากเป็นสิ่งที่ทำสืบต่อกันมาจนเป็นวิถีชีวิต ทำแล้วดีขึ้น ค่อยข้างหนักก็ยังไม่หายไป ยังคงมีการทำอยู่อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้จะมีบางคนที่ไปเรียนหนังสือแต่เมื่อกลับมาที่บ้านก็ยังแต่งกายประจำถิ่นอยู่ แต่เริ่มจะลดน้อยลงเพราะความเจริญเริ่มเข้ามา ค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น การทอดผ้าก็มีจำนวนน้อยลงการใช้เสื้อผ้าแบบปัจจุบันมีความสะดวกมากกว่า

ดังนั้นหากจะสรุป SWOT Analysis เกี่ยวกับการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของบ้านองสิต รายละเอียดดัง
ตารางสรุปการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของบ้านองสิต

ตารางสรุปการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของบ้านองสิต

หัวข้อ	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
บริบทชุมชน	สภาพทั่วไปยังคงความเป็นชุมชนกะเหรี่ยง เนื่องจากมีคนกะเหรี่ยงอาศัยอยู่คิดเป็นร้อยละ 80	การเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาในพื้นที่ ทำให้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชุมชน เช่น โครงสร้างบ้านเหมือนเดิม แต่มุงหลังคาด้วยกระเบื้องแทนใบพลวง เป็นต้น	การรักษาวัฒนธรรมประเพณีจะช่วยคงอัตลักษณ์ชุมชนกะเหรี่ยง และเข้าใจรากเหง้าของตนเอง	ความขัดแย้งเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินและสภาพความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ขาดความสามัคคี
ความเชื่อเรื่องวัฒนธรรมประเพณี	มีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอย่างต่อเนื่อง เพราะทำแล้วชีวิตจะดีขึ้น	มีการประยุกต์วัฒนธรรมประเพณีอย่างเหมาะสมกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง ทำให้บางเรื่องสูญหายไป เช่น ภาษาพูด เป็นต้น	สามารถรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีกลับมาได้ เนื่องจากยังมีคนเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง	คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยเห็นความสำคัญ และบางเรื่องถูกละเลย เช่น การพูดภาษากะเหรี่ยง การแต่งกาย การทอผ้า เป็นต้น
คนในชุมชน	ร้อยละ 80 ยังเป็นคนกะเหรี่ยง มีความเชื่อว่าทำแล้วดี จึงทำให้มีการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง	มีคนภายนอกพื้นที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่เพิ่มขึ้นจึงนำกระแสการพัฒนาเข้ามาในพื้นที่	มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากการเรียนรู้ภายนอกชุมชน การทำงานวิจัยและพัฒนา	ยังขาดข้อมูลและโอกาสในการสื่อสารถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับหน่วยงาน / คนภายนอกอยู่อย่างเป็นระบบได้

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองสิต

- ความเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาในพื้นที่ ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลง การสืบสานวัฒนธรรมจึงต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเท่าทันสถานการณ์ในพื้นที่ เช่น การทำไร่หมุนเวียนเพื่อปรับสภาพพื้นที่ที่ไม่สามารถทำได้ในปัจจุบันเนื่องจากพื้นที่ทำกินมีอยู่อย่างจำกัด พื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่ในเขตอุทยานแต่ละ

คนมีการถือครองสิทธิที่ทำกินในที่ดิน ทำให้ต้องจัดการที่ดินที่ตนเองมีอยู่ จะเคลื่อนย้ายไปทำไร่ หมุนเวียนอย่างไรในอดีตไม่ได้แล้ว เป็นต้น

- ขาดการสื่อสารและสร้างความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีของกะเหรี่ยง เช่น การเคารพ และอ่อนน้อมต่อธรรมชาติในการดำรงชีวิต การทอผ้าที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ การเคารพผี ความเชื่อต่างๆ จนทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนถึงวันแต่งงาน คนในชุมชนมีความสามัคคีลดลง เป็นต้น
- ขาดการสืบทอดประเพณีสำคัญจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่อย่างจริงจัง จึงทำให้วัฒนธรรมประเพณีบางเรื่องอาจจะสูญหายไปได้ในอนาคต เช่น การพูดภาษากะเหรี่ยง การแต่งกาย การทอผ้า เป็นต้น

เงื่อนไขที่มีผลต่อการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองสิต

- วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านองสิตจะคงอยู่ได้ ต้องมีการเล่าเรื่องราวให้เด็กรุ่นใหม่ทราบถึงความ เป็นมาของวัฒนธรรมประเพณีในรอบปีว่า แต่ละเรื่องนั้นทำเพื่ออะไร มีพิธีการทำอย่างไร และหากทำไป อย่างต่อเนื่องจะเกิดผลดีต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชนอย่างไร เพื่อสร้างการรับรู้และตระหนักถึง ความสำคัญของเรื่องดังกล่าว
- วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านองสิตจะคงอยู่ได้ ต้องมีการทดลองทำอย่างจริงจังให้เด็กรุ่นใหม่รับ รู้เท่าเทียมกัน เช่น การพูดภาษากะเหรี่ยง การแต่งกายชุดกะเหรี่ยงไปโรงเรียน การทอผ้าไว้ใช้ใน ครอบครัวและใช้ในวันแต่งงาน การทำบุญวันสงกรานต์ (การไหว้ต้นไม้ ไหว้สะพาน การเล่นสละบ้า ลูก ช่วง) เป็นต้น โดยการเริ่มต้นจากครอบครัว ขยายผลสู่โรงเรียน และชุมชนต่อไป เพื่อคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ และความภาคภูมิใจของชาวกะเหรี่ยง
- วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านองสิตจะคงอยู่ได้ ต้องมีการผสมผสานและประยุกต์ให้เหมาะสมกับ บริบทพื้นที่และสถานการณ์ในชุมชน เช่น การปรับวันทำบุญสงกรานต์ตามวันหยุดราชการ แต่เข้าใจ ร่วมกันว่าเปลี่ยนแปลงเพื่อเอื้อให้ทุกคนสามารถสืบสานวัฒนธรรมประเพณีได้ การแต่งกายชุดกะเหรี่ยง ไปโรงเรียนทุกวันศุกร์ และนักเรียนสามารถพูดภาษากะเหรี่ยงในโรงเรียนได้ เป็นต้น
- วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านองสิตจะคงอยู่ได้ ต้องมีการเก็บรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลเรื่อง วัฒนธรรมประเพณีไปอย่างทั่วถึง อาจจะมีการสอนในโรงเรียน การริเริ่มภาษาเขียนของชาวกะเหรี่ยง การ ทอผ้าให้นักท่องเที่ยวชม รวมทั้งการประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาในพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงองค์ความรู้และนำไปต่อ ยอดการแก้ไขปัญหาเรื่องอื่นๆ ต่อไปในพื้นที่ เป็นต้น

4.4 แนวทางการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองสิต

หลังจากที่มีการพูดคุยเรื่องวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านองสิต ทำให้ทราบว่าบางประเพณีได้สูญหายไป แล้ว เช่น การเล่นคนตรี (เป่าแคนกะเหรี่ยง) การทำไร่หมุนเวียน เป็นต้น เนื่องจากไม่เอื้อต่อสถานการณ์ปัจจุบันของ ชุมชน แต่ก็ยังคงมีสิ่งดีๆ ที่ปฏิบัติกันอยู่ ปัจจุบันการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่หลงเหลืออยู่ ได้แก่

- การแต่งกาย ยังคงมีการแต่งกายโดยชุดประจำถิ่น
- การทอผ้า ปัจจุบันเริ่มลดน้อยลง เหลือประมาณ 10 ครอบครัว โดยจะทอใช้เองบ้าง ขายบ้าง เป็นการทอ ต่อกันระหว่างรุ่นต่อรุ่น ส่วนใหญ่ทอเพื่อใช้เอง เมื่อเหลือจึงจะขาย ผ้าทอประจำถิ่นจะใช้ในช่วงวันที่มี

ประเพณี วันสำคัญต่างๆ เช่น วันพระ หากประเพณีเหล่านี้ยังอยู่ผ้าทอก็จะยังคงอยู่ เพราะฉะนั้นผ้าทอจะอยู่ได้คนต้องไปทำบุญ เด็กรุ่นใหม่จะใส่เฉพาะวันที่ทำบุญ โรงเรียนจะมีการใส่ชุดประจำถิ่นทุกวันศุกร์ จึงเป็นโอกาสที่จะรักษาชุดประจำถิ่นเอาไว้.

- **ภาษาพูด** อายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปยังพูดภาษากะเหรี่ยงได้อยู่ ปัจจุบันเด็กรุ่นใหม่ฟังภาษากะเหรี่ยงได้อย่างเข้าใจ ผู้ใหญ่สื่อสารภาษากะเหรี่ยงยังตอบได้ แต่เด็กจะตอบเป็นภาษาไทยกลับมา บางทีก็ยังพูดแค่พูด เป็นประโยคพูดเพียงบางคำ ปัจจุบันมีแต่ภาษาพูดไม่มีภาษาเขียน พูดได้แต่เขียนไม่ได้ เป็นต้น

ซึ่งทีมวิจัยได้คิดร่วมกันว่าหากจะคงอัตลักษณ์และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนให้คงอยู่ได้นั้น ควรจะต้องรื้อฟื้นเรื่องต่อไปนี้

1. การทอผ้า หากไม่รื้อฟื้นอาจจะสูญหายไปได้เช่นกัน ทำให้ไม่ทราบว่าลายทอผ้าแสดงถึงอะไร ทำไมต้องทอผ้าใช้เอง หรืออาจจะไม่ต้องใช้เอง แต่ต้องทราบความเป็นมาของลายผ้า ขั้นตอนการทอผ้า
2. การพูดคุยด้วยภาษากะเหรี่ยงระหว่างการทอผ้า ซึ่งปัจจุบันมีเพียงรุ่นพ่อแม่ที่พูดคุยด้วยภาษากะเหรี่ยง หากปล่อยไว้อาจทำให้ภาษาหายไป

ทีมวิจัยคิดว่าทั้ง 2 เรื่องนี้มีความสำคัญที่จะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน เนื่องจากคิดว่าหากมีการทำกิจกรรมดังกล่าวจะช่วยให้คนมารวมตัวกัน เกิดความสามัคคี และใช้ช่วงเวลาในการสอนการทอผ้าให้กับเด็กรุ่นใหม่ได้รับรู้ถึงรากเหง้าของตนเอง

4.5 การทดลองแนวการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชน

ในเบื้องต้น แกนนาสตรีซึ่งเป็นทีมวิจัยคิดว่าจะเริ่มทอผ้า เนื่องจากปัจจุบันในหมู่บ้านได้มีการจัดตั้งกลุ่มทอผ้า การอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น โดยเริ่มจากโครงการเดิมที่ชาวบ้านร่วมทำกับครูแอ๊ด (ศูนย์ส่งเสริมพื้นที่สูง) รวมทั้งทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม จะหนุนช่วยในการดำเนินงาน โดยส่งเสริมให้ชุมชนนำการทอผ้ามาเป็นเครื่องมือในการสืบทอดภาษากะเหรี่ยง โดยชวนเด็กๆ มาเข้าร่วมโครงการ โดยให้ไปชวนมาพูดคุยและกำหนดแนวทางในการทำกิจกรรมร่วมกัน และเมื่อทอได้ให้นำสินค้าไปขายและนำเงินมาหมุนเวียนในกลุ่ม แต่อยากให้ชุมชนเห็นความสำคัญกับเรื่องของภาษา อาจจะเริ่มจาก 5 - 10 คน และขยายผลต่อไป ชวนมานั่งคุยกัน โดยเฉพาะช่วงนี้เป็นเวลาว่างจากงานในไร่ ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การทำอุปกรณ์ในการทอ แต่ชาวบ้านก็มีของตัวเองอยู่บ้างการลงทุนจึงไม่สูงมาก โดยท้ายที่สุดจะทำให้เกิดความยั่งยืน ขายได้ก็นำเงินมาหมุนรวมทั้งเป็นการสืบทอดภาษาไปในตัว โดยทางกลุ่มมีการตั้งกฎเกณฑ์ร่วมกันว่า ต้องใช้ภาษากะเหรี่ยงในการสื่อสาร ซึ่งเด็กๆ ที่สนใจไปร่วมก็จะได้ฝึกภาษากะเหรี่ยงไปในตัวด้วย ในอดีตตอนเข้าร่วมโครงการกับครูแอ๊ด จะได้เงินตอบแทนเป็นรายวัน แต่ต่อไปในอนาคตจะให้เงินตามสิ่งที่ทอได้ ตัวอย่าง เช่น หากทำกระเป๋าค่า 2 บาท 1 ใบเป็นของส่วนตัว และอีก 1 ใบให้แก่อุปกรณ์ เพื่อใช้มาเป็นทุนในการหมุนเวียนจะเริ่มดำเนินงานจากคนที่เข้าใจร่วมกัน ซึ่งตอนนี้มีผู้สูงอายุอยากสอนอยู่แล้ว 2 คน โดยโครงการนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 อย่าง คือ 1. เพื่อสืบสานการทอผ้าให้คงอยู่ต่อไป และ 2. เพื่อรักษาภาษากะเหรี่ยงให้คงอยู่ในชุมชนอย่างยั่งยืน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

5.1 สรุปผลการวิจัย

ชุมชนบ้านองสิต หมู่ 4 ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้มากกว่า 200 ปี ส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง นับถือศาสนาพุทธ ใช้ภาษากะเหรี่ยงเป็นภาษาพูดในครัวเรือน มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีภูมิปัญญาชาวบ้านที่เกี่ยวข้องผูกพันกับการดำรงชีวิตประจำวัน นำมาพัฒนาและถ่ายทอดให้ชนรุ่นหลังนำมาสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับครอบครัว นอกจากนี้ยังมีการแต่งกาย ศิลปะการแสดงและประเพณีต่าง ๆ เช่น การแสดงรำวง ประเพณีสงกรานต์ พิธีผูกข้อมือ ไหว้คันไถ เป็นต้น ที่เป็นเอกลักษณ์และมีการอนุรักษ์สืบทอดให้กับเยาวชนรุ่นหลัง

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองสิต เกิดจาก 1) กระแสความเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาในพื้นที่ 2) ขาดการสื่อสารและสร้างความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีของกะเหรี่ยง และ 3) ขาดการสืบทอดประเพณีสำคัญจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่อย่างจริงจัง ทำให้วิถีชีวิตในปัจจุบันเปลี่ยนแปลง จนทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา และทำให้วัฒนธรรมประเพณีบางเรื่องอาจจะสูญหายไป เช่น การทำไร่หมุนเวียน การเคารพและอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ การเคารพผี ความเชื่อต่างๆ การพูดภาษากะเหรี่ยง การแต่งกาย การทอผ้า เป็นต้น ดังนั้นหากจะเอื้อให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองสิตจะต้องมีการเล่าเรื่องราวให้เด็กรุ่นใหม่ทราบถึงความเป็นมา เพื่อสร้างการรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าว ควบคู่กับการทดลองทำอย่างจริงจังให้เด็กรุ่นใหม่รับรู้เท่าเทียมกัน เช่น ภาษา การแต่งกาย การทอผ้าไว้ใช้ในครอบครัวและใช้ในวันแต่งงาน การทำบุญวันสงกรานต์ เป็นต้น มีการผสมผสานและประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่และสถานการณ์ในชุมชน เช่น การปรับวันทำบุญสงกรานต์ตามวันหยุดราชการ การแต่งกายชุดกะเหรี่ยงไปโรงเรียนทุกวันศุกร์ และนักเรียนสามารถพูดคุยนานภาษาในโรงเรียนได้ เป็นต้น รวมทั้งต้องมีการเก็บรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลเรื่องวัฒนธรรมประเพณีไปอย่างทั่วถึง อาจจะมีการสอนในโรงเรียน การเริ่มภาษาเขียนของชาวกะเหรี่ยง การทอผ้าให้นักท่องเที่ยวชม รวมทั้งการประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาในพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงองค์ความรู้และนำไปต่อยอดการแก้ไขปัญหาเรื่องอื่นๆ ต่อไปในพื้นที่ เป็นต้น

จากการพูดคุยของทีมวิจัยได้เห็นความสำคัญของสิ่งดีๆ ที่มีอยู่ในบ้านองสิต ได้แก่ การแต่งกาย ยังคงมีการแต่งกายโดยชุดประจำถิ่น การทอผ้า ปัจจุบันมีเพียง 10 ครอบครัว ที่ยังทอผ้าไว้ใช้กันเองในหมู่บ้าน และภาษาพูด ซึ่งปัจจุบันคนที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปยังพูดภาษากะเหรี่ยงได้อยู่ แต่ไม่มีภาษาเขียนแล้ว เด็กจะตอบเป็นภาษาไทยกลับมา บางทีก็ยังไม่พูดแต่พูดเป็นประโยคพูดเพียงบางคำ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นหากไม่มีการสานต่อวัฒนธรรมประเพณีอาจจะสูญหายไปได้ รวมทั้งปัจจุบันในหมู่บ้านได้มีการจัดตั้งกลุ่มทอผ้า การอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น โดยมีครูชาวกะเหรี่ยงในโรงเรียนบ้านองสิตเห็นดีด้วยและจะมาช่วยกันดำเนินการ โดยจะทำในครอบครัวของตนเองก่อน ช่วงวันเสาร์อาทิตย์ ระหว่างที่ทอผ้าจะดัดสอดแทรกภาษาในระหว่างการสอน หากประสบความสำเร็จ คิดถึงการต่อยอดไปสู่โรงเรียน เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้อย่างทั่วถึง เพื่อสืบสานตัวอักษร / ภาษาเขียนต่อไปในอนาคต

5.2 บทเรียนการวิจัย

5.2.1 กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผู้ใหญ่สุวรรณ วีระกุล หัวหน้าโครงการ เล่าว่า ชาวบ้านที่มาเข้าร่วมโครงการยังไม่คุ้นเคยกับกระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ต้องให้คนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูล จนค้นหาทางออกในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ชาวบ้านบางส่วนจึงยังไม่ได้รู้สึกอะไร ไม่ค่อยเข้าใจ และคิดว่าการเข้ามาชวนคุยเรื่องเดิมๆ เช่น วัฒนธรรม ประเพณีของชาวกะเหรี่ยงแล้วจะช่วยให้เขามีกินขึ้นมาได้อย่างไร ทำให้รู้สึกเฉยๆ ซ้ำซาก เสียเวลาทำมาหากิน มาแล้วไม่ได้อะไร บางคนอยากถามที่เลี้ยงว่ามาด้วยสาเหตุอะไร ไม่เข้าใจก็ไม่กล้าถาม จึงเข้าใจไม่ตรงกัน

สำหรับตนเองและภรรยาต้องทำให้ชาวบ้านรู้ว่าเราจะทำอะไรแล้วทำให้เกิดประโยชน์อย่างไรจากการประชุมในทุกๆ ครั้ง เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมให้ชาวบ้านอยากเข้าร่วมพูดคุยอย่างต่อเนื่อง เมื่อความสัมพันธ์ / ความสามัคคี กลับคืนมา จะช่วยรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านองสิตให้กลับมาได้ในระดับหนึ่ง

5.2.2 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการทำงานวิจัย

5.2.2.1 ความเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล (ทีมวิจัย)

กลุ่มสตรีในชุมชนบ้านองสิตเห็นความสำคัญของการทำงานวิจัย เนื่องจากการเข้าร่วมงานวิจัย หากดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จะสามารถฟื้นฟูวิถีชุมชนของคนกะเหรี่ยงในบ้านองสิตผ่านการทอผ้า ทำให้เรายังคงเอกลักษณ์ภาษากะเหรี่ยง และอาจจะฟื้นฟูเรื่องตัวเขียนได้ ซึ่งปัจจุบันเหลือผู้รู้เพียง 2 – 3 คน เท่านั้น อยากรักษาการทอผ้าเอาไว้ ปัจจุบันเด็กๆ รุ่นใหม่เริ่มให้ความสนใจการทอผ้ามากขึ้น เพราะสวย โดยเฉพาะลูกสาวของผู้ใหญ่เองอยากจะนุ่งผ้าถุงกะเหรี่ยง อยากทอเองมีความสนใจอยากทำเป็น ซึ่งได้มีการทำโครงการกับครูแอ็ด (ศูนย์ส่งเสริมพื้นที่สูง) มีการนำผู้สูงอายุในชุมชนไปสอนทอผ้า มีการสอนทำถักเอว คอนนี้กำลังหาทุนเข้าโครงการซื้อด้ายให้ แต่ต้องทำเป็นกลุ่มให้ชวนคนเข้าร่วม

5.2.2.2 ความเปลี่ยนแปลงของทีมวิจัย

- ได้จิตสำนึกที่หายไปเกี่ยวกับวัฒนธรรมกลับมา
- เกิดแนวคิดฟื้นฟูสิ่งที่หายไปในอดีตให้กลับมา เป็นประโยชน์กับชุมชนมาก ไม่ทิ้งสายเชือกกะเหรี่ยง
- ตอบโจทย์เรื่องชีวิตเรื่องการทำมาหากิน
- ไม่ทำให้คนต่างถิ่นมากลืนกินวัฒนธรรมของกะเหรี่ยง เช่น ภาษากะเหรี่ยง เป็นต้น

5.2.2.3 ความเปลี่ยนแปลงของชุมชน

ชาวบ้าน ผู้ใหญ่ กำนัน และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ประสานงาน ส.ส เรวดี สิริวนกุล ให้มาช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินทำกินเพื่อขอกรรมสิทธิ์ในการทำกิน เนื่องจากชาวบ้านมักถูกจับเรื่องรุกป่าที่ดินอุทยานฯ เป็นระยะๆ รวมทั้งเข้าพบนายกสมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี จากนั้นก็พาเข้าพบท่านประธานสภาผู้แทนราษฎร คุณสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่สั่งการให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการให้เข้ามาฟังปัญหาของชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านต้องเดินทางเพื่อเข้าชี้แจงรายละเอียดอยู่หลายครั้ง หลังจากการประสานงานจากท่าน สส. ชาวบ้านต้องไปนำเสนอข้อมูลไปกรุงเทพมหานครอยู่ 7 - 8 ครั้ง ทำให้หลายหน่วยงานเข้ามาช่วยแก้ไข รวมทั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้วย มีการนำใบพิทกอนของทหารไปให้อัยการ โดยชี้แจงว่าเป็นที่ของทหารไม่ใช่ที่ของอุทยาน เป็นที่ๆ ทหารใช้ฝึก และให้ชาวบ้านเข้าทำกิน มีการดำเนินเรื่องนี้อย่างต่อเนื่องเพราะชาวบ้านถูกจับเรื่องบุกรุกที่ดินอุทยานฯ หลายครั้ง ในครั้งแรกที่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้ามาก็คิดว่าหากสำเร็จจะ

ใช้ข้อมูลจากงานวิจัยเป็นหลักฐานเพื่อไปชี้แจงแก่หน่วยงานต่างๆ แต่สุดท้ายการดำเนินโครงการไม่คืบหน้าเนื่องจากเงื่อนไขในเรื่องเวลาและการทำงานและการขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานรวมถึงความไม่เข้าใจกระบวนการทำงานวิจัยในระยะแรก แต่หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมผ่านงานวิจัยบางส่วนจึงเข้าใจเพิ่มขึ้นว่างานวิจัยเพื่อท้องถิ่นก็สามารถช่วยเรื่องวิธีคิดในการทำงานได้

5.2.3 กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างทีมวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนงานวิจัย

ทีมวิจัยบางส่วนยังขาดความเข้าใจกระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ชาวบ้านยังคุ้นเคยกับการช่วยเหลือแบบเดิมจากหน่วยงานต่างๆ ซึ่งจับต้องได้มากกว่างานเชิงกระบวนการ เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ เป็นต้น จึงทำให้มีส่วนร่วมน้อย และไม่รู้เป้าหมายสุดท้ายจะได้รับประโยชน์อะไรจากการเข้าร่วมโครงการ

5.3 ปัญหาการวิจัย

- ชาวบ้านยังไม่เข้าใจเรื่องความสำคัญของการเข้าร่วมประชุมหรือการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ว่าทำแล้วจะได้ประโยชน์อย่างไร จึงทำให้มีคนมาเข้าร่วมน้อย
- ชาวบ้านไม่มีเวลาในการเข้าร่วมประชุม เพราะต้องเข้าไร่เพื่อทำมาหากิน

5.4 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน นโยบาย และการวิจัยในอนาคต

- ต้องสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านว่าเข้าร่วมทำงานวิจัยแล้วจะช่วยให้ได้รับประโยชน์อย่างไร
- ทดลองปฏิบัติการควบคู่ไปกับการถอดความรู้ เช่น ใช้การทอผ้าเป็นเครื่องมือในการชวนเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ การพูดภาษากะเหรี่ยง การแต่งกาย เป็นต้น

ภาคผนวก

โครงการแนวทางการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาว “กะโป่ง” ที่เฝ้าต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองสิค
ตำบลนาสวน อำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี มีภาคผนวก ดังนี้

- ก. สรุปรายงานการประชุม
- ข. ภาพกิจกรรมของโครงการ

ก. สรุปรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีสร้างความเข้าใจ
โครงการแนวทางการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาว “กะโปล่ง” ที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองลิต
ต.นาสวน อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี
วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2554 เวลา 10.00 - 13.30 น.
ณ บ้านนายสุวิรัตน์ วีระกุล ต.นาสวน อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นายละ	นาสวนสุรงค์
2. นายหน่วย	นาสวนสุจิต
3. นายเจียเฮะ	สวัสดิ์ศาลา
4. นายสุพจน์	นาสวนเกรียงไกร
5. นางโพ	นาสวนส้าง
6. นางบังอร	นาสวนสุพัต
7. นางพวงเพ็ญ	สวัสดิ์จาริ
8. นางอัมพา	สวัสดิ์สงค์
9. นางสาวสุกัญญา	นาสวนส้าง
10. นางสาวน้ำฝน	แข็งขัน
11. นางโพละ	สวัสดิ์จาริ
12. นายสุวิรัตน์	วีระกุล
13. นายสุขทิพย์	กุลทล
14. นายอนุชา	สวัสดิ์คารา
15. นางคันสนิย์	นาสวนสุรงค์
16. นายชัยวัฒน์	นาสวนสลับ
17. นายวิชาร์ด	วิสี
18. นางนภา	วีระกุล
19. นายमाणพ	วีระกุล
20. นายเอกชัย	อังกาบ
21. นายสุทริลักษณ์	โตกทอง
22. นางสาวชมพูนุช	ชุติชูเดช

เริ่มประชุมเวลา 10.00น.

นายสุวิรัตน์ วีระกุล หัวหน้าโครงการแนวทางการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาว “กะโปล่ง” ที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองลิต นำเสนอว่า ตอนนี้เรากำลังจะทำงานเพื่อสืบสานประเพณีวัฒนธรรมของบ้านเราโดยที่ผ่านมามีการพูดคุยกันหลายครั้งกับ สกว. จนได้งบประมาณมาทำโครงการเพื่อหาแนวทางในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาว “กะโปล่ง” ที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองลิต โดยมีงบประมาณ 121,100 บาท ระยะเวลาทำงาน 1 ปี มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชุมชนและวิถีของผู้อยู่คนตั้งแต่อดีต - ปัจจุบัน
2. เพื่อสืบค้นและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนและวิธีการสืบสานในอดีต
3. เพื่อหาแนวทางการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชน
4. เพื่อทดลองแนวการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชน
5. เพื่อวิเคราะห์เงื่อนไข / ปัจจัยที่เอื้อและไม่เอื้อต่อการสืบสาน วัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชน

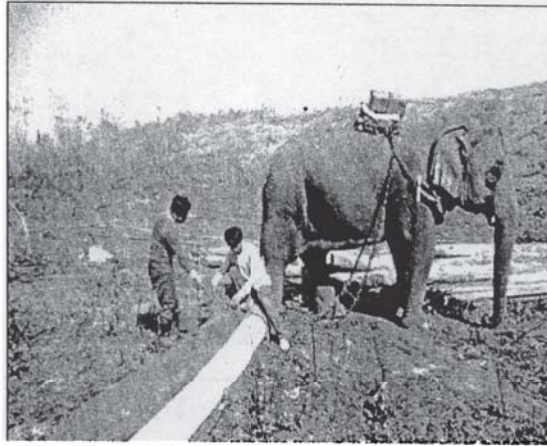
ซึ่งการทำงานจะมีการประชุมพูดคุยกันเพื่อหาข้อมูลกันเองภายในหมู่บ้าน วันนี้เลยมีการจัดเวทีเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับการทำโครงการเท่านั้นเอง ถ้าใครอยากเข้าร่วมก็เข้าร่วม เราไม่บังคับกัน โดยเราคาดหวังว่า

1. ชาวบ้านและเยาวชนในชุมชนได้รับความรู้เรื่องราวในท้องถิ่น รู้จักชุมชนของตนเองมากขึ้น และเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง
2. ชาวบ้านและเยาวชนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหันมาร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมประเพณี
3. ชุมชนเกิดความสัมพันธ์และหันมาร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ของชุมชน

ต่อจากนั้นทีมวิจัยได้นำเอาภาพเก่าๆ เมื่อสมัย 20 ปีที่แล้วของหมู่บ้านขึ้นมาฉายให้กับผู้เข้าร่วมได้ดูเพื่อสร้างแรงกระตุ้นให้อยากทำและอยากย้อนกลับไปดูอดีต ว่าที่ผ่านมามีใครทำอะไรที่ไหนอย่างไรบ้าง ผู้เข้าร่วมต่างพากันสนใจ และพูดเล่าเรื่องตามภาพได้เป็นอย่างดีแต่ไม่ละเอียดมากนัก เช่น

ชาวบ้านเล่าว่าในภาพคือการละเล่นที่เรียกว่า สะบ้า จะนิยมเล่นกันในประเพณีสงกรานต์ของหมู่บ้านจะมีทั้งคนหนุ่มคนสาวมาเล่นกัน ไม่เว้นแม้กระทั่งเด็ก และผู้สูงอายุ

ชาวบ้านเล่าว่า สมัยนั้นการขนย้ายของต่างๆ จะใช้ช้างเป็นตัวช่วยคอนั้นช้างของผู้ใหญ่ก็ยังอยู่
ตอนนี้ตายไปแล้ว

ชาวบ้านเล่าว่า คอนนั้นมีฝรั่งมาเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในหมู่บ้าน ก็จะมีการมานั่งพูดคุย และ
ร้องเพลงกัน แต่จะมีน้อยคนที่นับถือคริสต์เพราะชาวบ้านเชื่อในพระพุทธศาสนามากกว่า
และคอนนั้นฝรั่งเป็นคนเอาพวก ค้าย สีย้อมผ้า เลื่อยผ้า และสิ่งของต่างๆ มาขายด้วย

ชาวบ้านเล่าว่า ภาพนี้เป็นการแทงข้าว เพื่อปลูกข้าว จะมีทั้งเด็กและผู้ใหญ่ไปด้วยกัน จะไปช่วยกัน ลงแขก คนหนึ่งแทง คนหนึ่งหยอดและกลบ พอถึงเวลาเที่ยงก็ทำกับข้าวกินที่นั่นเลย ส่วนมากจะค่าน้ำพริกกันเพราะว่าหาของกินที่แถวนั้นได้เลย ทั้ง แดงเปรี้ยว พริก ผัก ต่างๆ อุปกรณ์ ก็หาเอาแถวนั้น เช่น ครก จะเอาไม้ไผ่มาทำ

ถอดบทเรียน

- วันนี้รู้สึกอย่างไรบ้าง
 - ดี ได้มาพูดคุยกัน
 - ดี ได้คิดมากขึ้น
 - สนุกดี ได้ดูภาพเก่าๆ
 - ดีใจ เพราะได้ลองจัดเวทีสร้างความเข้าใจซักทีหนึ่ง
 - ดี เพราะเมื่อก่อนอยากเล่าเรื่องอดีตแต่ไม่มีคนมาถาม
- ถ้ามีการพูดคุยกันอีกครั้งจะมาไหม
 - มาสิ เพราะอยากรู้อะไรจะทำต่อ
 - มา เพราะอยากมาพูดคุยกัน
 - มาสิ ผู้ใหญ่บ้านเรียกก็ต้องมา แต่ก็จะได้นั่งคุยกัน เดี่ยวมาครั้งต่อไปจะใส่ชุดกะเหรี่ยงมาให้ดู

ปิดประชุมเวลา 13.30 น.

นายเอกชัย อังกาบ

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีสร้างความเข้าใจ
โครงการแนวทางการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาว “กะโป่ง” ที่เฝ้าต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองสิต
ต.นาสวน อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี
วันที่ 29 มีนาคม 2554 เวลา 10.00 น. - 14.00 น.
ณ บ้านนายสุวิรัตน์ วีระกุล ต.นาสวน อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นายละ	นาสวนสุรงค์
2. นายโสภณ	นาสวนสุภัก
3. นายสุขทิพย์	กุลทล
4. นายไกรสร	ศาลางาบ
5. นายหน่วย	นาสวนสุจิต
6. นางมะลิ	นาสวนสล้าง
7. นายหม่อง	แซอะ
8. นางอุไร	นาสวนสุจิต
9. นายหม่อง	ดง
10. นายสุพจน์	นาสวนเกรียงไกร
11. นางโพ	นาสวนสล้าง
12. นางสาวลิ้ม	นาสวนสล้าง
13. นางหน่อง	นาสวนเกรียงไกร
14. นางอัมพา	สวัสดิ์สงค์
15. นายสุวิรัตน์	วีระกุล
16. นายชัยวัฒน์	นาสวนสล้าง
17. นายริชาร์ด	วีส์
18. นางนภา	วีระกุล
19. นายมานพ	วีระกุล
20. นายเอกชัย	อังกาบ
21. นายบงการณ	แก้วชุม

เริ่มประชุมเวลา 10.00น.

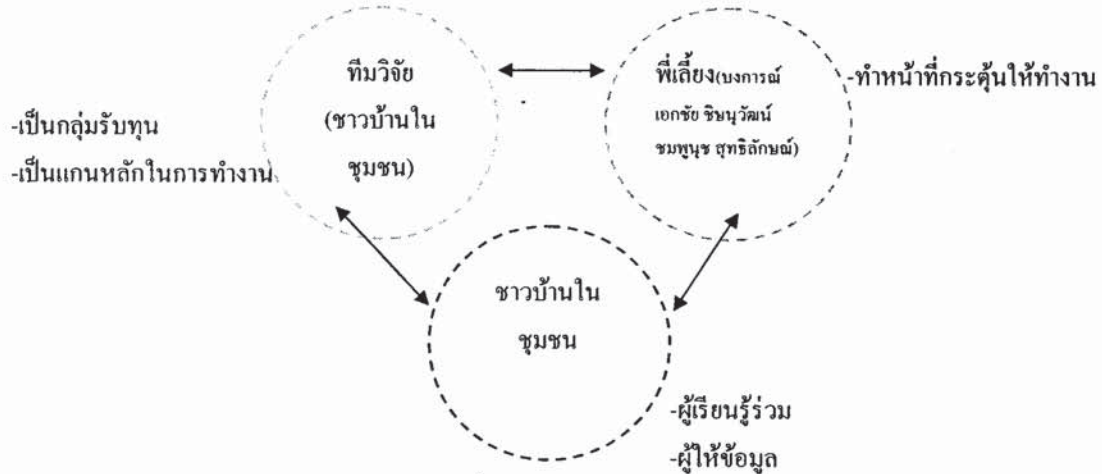
ที่ประชุมได้มีการทบทวนการพูดคุยที่ผ่านมา เพื่อให้ผู้เข้าร่วมคนใหม่ๆ ได้เรียนรู้ร่วมกันตั้งแต่แรกเริ่ม ก่อนจะมีการพูดคุยกันต่อไป

เรื่องแจ้ง : ในเดือนนี้การไฟฟ้าจะเข้ามาเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์บ้านเรา แต่ยังไม่รู้ว่าเขาจะเอาไปทำอะไร แต่คงต้องถามเขาอีกครั้งหนึ่ง

เอกชัย : เราไม่รู้ไหมครับว่าวันนี้เรามาทำอะไรกัน

ชาวบ้าน : มาประชุม แต่อยากให้นายเอกชัยช่วยอธิบายเพิ่มหน่อยว่าเราทำอะไรยังงี้

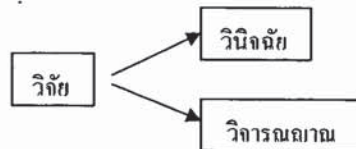
เอกชัย :

บงกรณ์ : เราเข้าใจคำว่า “วิจัย” ว่าอย่างไร

ทีมและชาวบ้าน : - ค้นคว้า / สืบหา
- ยังไม่เข้าใจ
- ศึกษา
- เผยแพร่

บงกรณ์ :

เอกชัย : แล้ว ค้นคว้า คืออะไร

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน : ถ้าอย่างนั้นมันก็เหมือนกับเราจะสุขภาพ เราก็ต้องหาค้นหาสุขภาพ หามืด หาที่มวนยาสูบ นั่นก็คือการค้นหาละเอียดที่เราจะทำ

บงกรณ์ : ที่ผ่านมามีเราทำวิจัยมาตลอดแต่เราไม่ได้จดบันทึกเท่านั้นเอง แต่ครั้งนี้เราจะทำและจดบันทึกไปด้วย แต่เป็นการทำวิจัยอย่างบ้านเรา บ้านองสิต

ชาวบ้าน : ก็ต้องอันเดียวกันสิเพราะมาจากคำว่า วิจัย

เอกชัย : ถ้าเราเข้าใจคำว่าวิจัยแล้ว เราจะทำอะไรต่อ

ผู้ใหญ่บ้าน : ครั้งที่แล้วเรารู้อยู่กันแล้วว่าเราจะเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านเรา วันนี้ก็เลยมานั่งพูดคุยกันต่อว่าเราจะเก็บกันอย่างไร

เอกชัย : ถ้าจะเก็บข้อมูล พวกเราหรือยังว่า ข้อมูลคืออะไร

ทีม : - ความเป็นมาของหมู่บ้าน และคือความจริง
- ผู้รู้
- ความเป็นอยู่เมื่ออดีต-ปัจจุบัน
- การทำไร่ข้าว / ฝ้าย
- ประเพณี
- วิถีชีวิต

- ทอผ้า
- จักสาน
- ข้อมูลฤดูกาล
- การเปลี่ยนแปลง

เอกชัย : ลองดูครับว่าเราปลูกฝ้ายทำไม

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน : เมื่อก่อนเราปลูกเพื่อใช้ทอผ้าเพื่อไว้ใส่เอง เด็กสาวจะใส่ไปวัด สีขาวจะบอกถึงความบริสุทธิ์ สีแดงจะบ่งบอกว่ามีสามีแล้ว แต่สมัยนี้เด็กไม่ค่อยใส่แล้ว

ชาวบ้าน : เด็กสมัยนี้บอกว่าเซย ใส่ไม่สบาย เลยไม่อยากใส่

เอกชัย : เราจะว่าเด็กก็ไม่ถูกนะเพราะว่าเด็กไม่รู้ว่าจะใส่ทำไม เราจะทำยังไงให้เด็กรู้

บงการณ : ตามอย่างนี้ก็ได้ครับว่าเราเก็บข้อมูลไปแล้วจะมีประโยชน์กับเราอย่างไร

ชาวบ้าน : - เป็นหลักฐาน

- สืบทอดคนรุ่นหลัง

- รู้ความเป็นอยู่เมื่อสมัยอดีต

- เห็นเงื่อนไขในการเปลี่ยนแปลง แต่คงกลับไปเหมือนเดิมไม่ได้ทั้งหมด

- ประกอบการตัดสินใจ ถ้าหน่วยงานภาครัฐจะเอาอะไรมาลงพื้นที่บ้านเราเราจะได้อะไรบ้างได้อะไรบ้างได้อะไรบ้าง

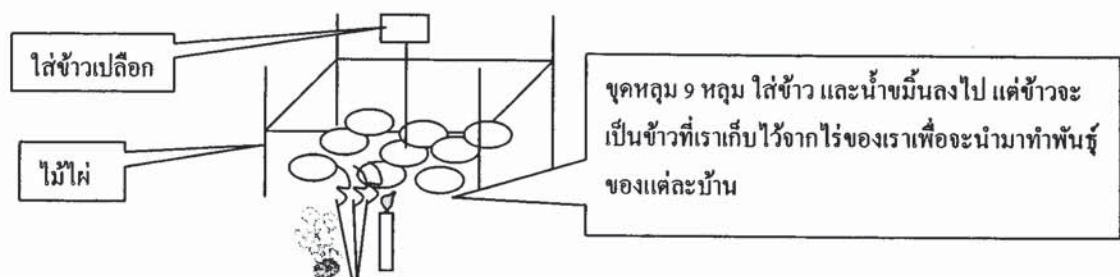
- เรียนรู้กับการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ

ช่วงบ่าย หลังจากทำความเข้าใจกับโครงการในช่วงเช้าไปแล้ว ทีมวิจัยลองพูดคุยกันเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนเพื่อทดลองการตั้งคำถามในการพูดคุยกันเพื่อจะนำไปปรับในครั้งต่อไป

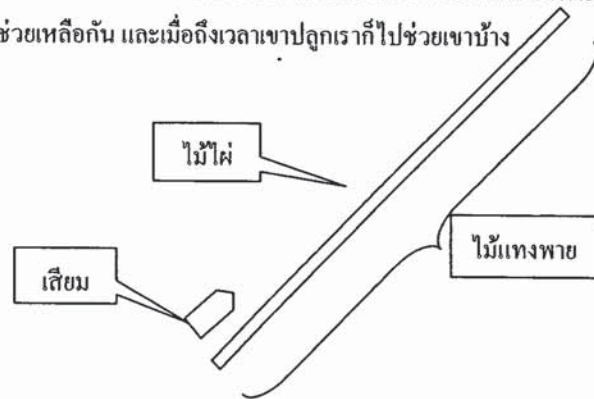
ผู้ใหญ่บ้าน : เมื่อก่อนเราอยู่ที่ไหน

ชาวบ้าน : เมื่อก่อนเราอยู่กันไม่เป็นหลักเป็นแหล่ง บ้านเรือนก็จะสร้างแบบไม่แข็งแรงมากนัก ทำจากไม้ไผ่และใบไม้ อดีตมีการตั้งถิ่นฐานที่หนองสีก พอมีคนตายก็ย้ายไปที่ แต่เดี๋ยวนี้ไปตายกันที่โรงพยาบาล คนสมัยก่อนตายที่บ้าน บางทีกินนอนหลับตายไปเลย เพราะมีผีปอบ

อดีตเราจะไม่ค่อยได้ใช้เงินปลาปากก็หากินกันเอง และปลูกข้าวไว้ไว้กินกันเอง ก็จะมีข้าวขาว ข้าวลาย ข้าวเหลือง ข้าวใบดกหรือข้าวคันเคี้ยว (เป็นพันธุ์ดั้งเดิม) แล้วแต่ใครจะชอบกินข้าวอะไรก็ปลูกตามที่ตัวเองชอบ ส่วนข้าวที่ไม่มีคนชอบพันธุ์ข้าวนั้นก็ขายไป แต่การปลูกข้าวของเรามีการจุดป่าหลังจากที่เราฟันหญ้าแล้วเพื่อรอให้ฝนตกดินจะเกิดแร่ธาตุต่างๆ แต่สมัยนี้ใส่ปุ๋ยเอา อีกอย่างก็ต้องมีการไปบูชาข้าวก่อนเหมือนการเอาฤกษ์เอาชัย ก่อนที่จะเอาข้าวไปปลูกจริง

หลังจากนั้นก็จะแยกกันมาช่วยปลูกข้าว หรือแทงพาย แต่ทุกครั้งที่มีการลงแขกกันเจ้าของไร่จะทำอาหารเลี้ยง หรือไม่ว่าคนที่ไปช่วยจะเอาข้าวมา และเจ้าของที่ก็ทำเฉพาะกับข้าว ถือว่าเป็นการตอบแทนการช่วยเหลือกัน และเมื่อถึงเวลาเขาปลูกเราก็ไปช่วยเขาบ้าง

ไม้แทงพายที่เก่าแล้วเขาจะเอาไปปักแช่น้ำไว้รวมกันเหมือนเป็นสุสานเลย เพราะมีความเชื่อว่าจะได้อยู่เย็นเป็นสุข หลังจากที่ยอดข้าวเสร็จสิ้นแล้วเราก็จะมีการ ไคหญ้ากันหลายรอบ แต่ในไร่ข้าวของเราจะมีการปลูกพืชผักและดอกไม้ด้วย เช่น ดอกดาวเรือง(สามารถช่วยกันพลีได้) บานไม่รู้โรย แดงเปรี้ยว แดงกวา เฟือก มะละ แดงล้าน มะเขือเทศ ผักชีกระเหยิง แดงไทย เพราะมีความเชื่อว่าเป็นการประดับความสวยงามให้แก่พระแม่โพสพ อีกอย่างคือเราก็จะได้กินของเหล่านั้นด้วย

ส่วนการเกี่ยวข้าวเราจะต้องไปตามผู้เฒ่าผู้แก่ว่าวันนี้จะเกี่ยวข้าวดีไหม ถ้าบอกว่าดีเราจะเอาเกี่ยวไปเกี่ยวไว้ก่อนเพื่อเอาเล็กเอาชัย แล้ววันหลังถึงจะไปเกี่ยวทั้งหมด เพราะบางคนอาจจะไม่ว่างวันที่ผู้เฒ่าผู้แก่บอก แต่การเกี่ยวข้าวของเราจะเกี่ยวเฉพาะคอดวงใส่ตะกร้าเพื่อให้เกี่ยวได้เยอะและป้องกันข้าวร่วงหล่น จากนั้นจะเอาข้าวมาวัดข้าวด้วยการเหยียบ หรือบางคนก็เอาไปนวด (ฟาด) ใส่ลำแพน และเอาเก็บไว้ในยุ้งข้าว แต่ก่อนจะกินข้าวที่เก็บเกี่ยวในครั้งแรก เราจะทำพิธีกินข้าวใหม่โดยจะเอาเครื่องมือทำกินและอุปกรณ์การทำข้าวไร่ เช่นครก สาก มีด เคียว อื่นๆ มาขอขมา ส่วนใหญ่จะแกงเฟือก หอย ปู และข้าว นำมาให้ผู้เฒ่าผู้แก่กินก่อนถือว่าเป็นอันเสร็จพิธี

บงการณ : เรื่องข้าวเรื่องเดียวยังทำให้เห็นคุณค่าทางประเพณีวัฒนธรรมขนาดนี้เลย เด็กบางคนรู้ไหมว่าเราทำการบูชาข้าวทำไม กินข้าวใหม่ทำไม และรู้ไหมว่าเขานิยมทำกันช่วงไหนของปี

ชาวบ้าน : เด็กไม่ค่อยรู้เพราะไม่ถาม แต่ก็ทำเพราะพ่อแม่พาทำ

หลังจากนั้นผู้เข้าร่วมประชุมช่วยกันระดมช่วงการทำข้าวไร่ใส่ปฏิทินปีของตัวเองเพื่อจะเห็นแนวทางในการเก็บข้อมูลในครั้งต่อไปตามเดือนที่พูดคุยกัน

ตารางกิจกรรมชุมชนองคิ

เริ่มนับ	เดือน	ประเพณี	ผลิต	ฤดู
1	ธันวาคม	-กินข้าวใหม่	-เก็บเกี่ยวข้าว	หนาว
2	มกราคม	-กินข้าวใหม่		หนาว
3	กุมภาพันธ์			หนาว
4	มีนาคม			ร้อน
5	เมษายน	-ประเพณีสงกรานต์ เล่นสละบ ไหว้คันโพธิ์ ไหว้สะพาน โค ไฟ		ร้อน
6	พฤษภาคม	-ปีใหม่	-เริ่มปลูกผัก	ร้อน
7	มิถุนายน		-เตรียมพื้นที่ทำไร่ข้าว	ฝน
8	กรกฎาคม	-เข้าพรรษา บันไดสวรรค์ -บูชาข้าว	-ได้กิน มะละ พริก ผัก กะเหรี่ยง แดงไทย แดงกว แดงล้าน -ลงแขก	ฝน
9	สิงหาคม	-ประเพณีค้าข้าว เหลือง แดง	-ได้กินแดงไทย แดงกวา แด ล้าน มะเขือเทศ มะเขือกรอบ -ดูแลไร่ข้าว	ฝน
10	กันยายน	-ทำบุญกระยาสารท	-ดูแลไร่ข้าว	ฝน
11	ตุลาคม	-ออกพรรษา เขาวงกต	-ดูแลไร่ข้าว	หนาว
12	พฤศจิกายน	-ลอยกระทง	-ได้กินฟักทอง ขาสูบ -เก็บเกี่ยวข้าว	หนาว

ทีมและชาวบ้านพูดคุยกันว่าจะเก็บข้อมูลควบคู่ไปกับการจัดประเพณีของชุมชนในครั้งต่อไปด้วย คือ การไหว้คันโพธิ์ ไหว้สะพาน และการเล่นสละบ อีกอย่างเด็กก็อยู่ด้วย ส่วนในครั้งต่อไปจะนัดกันมาพูดคุยเรื่อง ประเพณีหมู่บ้านต่อ

ถอดบทเรียน

- ดี เข้าใจการทำงานวิจัยมากขึ้นแต่ต้องมาหลายครั้ง
- ดี รู้จักคำว่าวิจัยขึ้น
- ดี กระบวนการทำงานแบบนี้ที่ไม่ได้ยึดติดกับสิ่งเดิมๆ แต่จะอยู่บนการเปลี่ยนแปลงนั้นได้อย่างไร และทำให้เราเห็นความสำคัญกับสิ่งที่คนรุ่นเก่าทำได้
- ดี ครั้งนี้ได้คิดแบบลงลึกมากกว่าครั้งที่แล้ว

ปิดประชุมเวลา 14.00น.

นายเอกชัย อังกาบ

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานผลการดำเนินงานและบทเรียน
โครงการแนวทางการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาว “กะโปล่ง” ที่เื้อตอวิถีชีวิตของชุมชนบ้านองลิต
ต.นาสวน อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี

วันที่ 25 มกราคม 2556 เวลา 08.00 น. - 10.00 น.

ณ บ้านนายสุวิรัตน์ วีระกุล ต.นาสวน อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นายสุวิรัตน์	วีระกุล
2. นายหน่วย	นาสวนสุจิต
3. นางเคิมชื่อ	นามสกุล ภรรยาผู้ใหญ่บ้าน
4. นายชินนุวัฒน์	มณีศรีขำ
5. นางสาวพวงทอง	แม้งเกร็ด
6. นางคำณ	น่มอนงค์

เริ่มประชุมเวลา 08.00น.

นายชินนุวัฒน์ มณีศรีขำ ได้ชวนทีมวิจัยพูดคุยถึงผลการดำเนินงานและบทเรียนของโครงการ รายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน

1. ความเป็นมา

นายหน่วย นาสวนสุจิต อายุ 72 ปี เล่าให้ฟังว่า ชุมชนบ้านองลิตเริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ รุ่น ปู่ ย่า ตา ทวด สืบทอดกันมา 6 รุ่น ทำให้อายุเฉลี่ยของบ้านองลิตอย่างน้อยประมาณ 200 - 400 ปี จากการสืบค้นตั้งแต่เมื่อครั้งสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระเจ้าบุเรงนองยกกองทัพมาตีประเทศไทยโดยผ่านทางด่านพระเจดีย์ 3 องค์ ซึ่งชาวไทยจะอพยพหนีไปด้านล่างตามห้วยเมืองต่างๆ ส่วนชาวกะเหรี่ยงจะหนีอพยพเข้าไปอยู่ตามด้า พื้นที่ที่เป็นที่ราบ การทำไร่จะทำเป็นแปลงมีตัวถาวรลัดเลาะไปเรื่อยๆ ซึ่งก็คือ แม่น้ำแม่กลองโดยไหลมาจากคั่นน้ำทางจังหวัดตาก พอสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ทำให้ไปปิดกั้นลำน้ำซึ่งก็คือ แควใหญ่ มีสภาพเป็นป่าคั่นน้ำ ในการสร้างเขื่อนมีการโค่นต้นไม้เป็นพื้นที่หลายตารางกิโลเมตร (หลายสิบไร่) ผ่านการทำสัมปทาน ก่อนการสร้างตัวเขื่อนมีการตัดโค่นต้นไม้เพื่อใช้พื้นที่สร้างเขื่อนและสัมปทานไม้ในเวลาเดียวกัน ต้นไม้หมดในช่วงของการสร้างเขื่อน ไม้ที่มีจะเป็น ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้แดงเป็นส่วนใหญ่ ในอดีตสภาพป่ามีสัตว์นานา ชนิด มีเสืออยู่เป็นจำนวนมาก ปัจจุบันเหลือเพียงช้างซึ่งช้างที่จะเข้ามาบริเวณชุมชนมาก เมื่อประมาณ 1 - 2 ปี ที่ผ่านมา

เรื่องเล่าท้องถิ่นที่เป็นเรื่องขบขันของคนในหมู่บ้านที่เล่าสืบต่อกันมาว่า เมื่อครั้งที่พม่ายกทัพมาตีไทยสมัยพระเจ้าบุเรงนอง มีการเกณฑ์ไพร่พลชาวกะเหรี่ยงไปเป็นกำลังพล และไล่ฆ่าสตรีและเด็ก ในตอนนั้นมีผู้หญิงชาวกะเหรี่ยงกำลังตั้งท้องคนหนึ่งและไม่สามารถหนีพวกพม่าได้ทัน จึงเปิดผ้าถุงแล้วเอาใบไม้มาเหน็บที่ตูด (ก้น) เพื่อให้พวกพม่าหัวเราะขบขัน และคิดว่าเป็นคนบ้าจึงปล่อยไป ถ้าไม่ทำแบบนี้จะถูกพม่าฆ่า ในสมัยนั้นพม่าจะมาจับและเจาะเส้นเอ็นร้อยหวายตรงขารากเขลยไปกับกองทัพ

หลักฐานยืนยันที่บอกว่าชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่บริเวณนี้มานาน คือ สามารถบอกได้ว่าที่ดินในปัจจุบันนี้ในอดีตเคยเป็นที่ใช้เพาะปลูกหรือใช้ประโยชน์มาก่อน และวัดองค์ ที่มีพระพุทธรูปที่อยู่ในถ้ำ รุนปู่ ย่า ตา ยาย เล่าว่า เกิดจากความศรัทธาของชาวบ้านสูงมาก โดยชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ติดเชิงเขาจะส่งหินต่อๆ กันขึ้นไปเพื่อสร้างวัดจนสำเร็จ ปัจจุบันวัดองค์มีอายุกว่า 700 - 800 ปี เป็นจุดศูนย์รวมทางจิตใจของคน การสร้างพระพุทธรูปจะให้คนยินดีๆ กัน และส่งหินส่งปูนต่อๆ กันขึ้นไปเช่นเดียวกัน ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนวัดองค์ไว้เป็นวัดโบราณที่มีอายุนาน

2. ลักษณะภูมิประเทศ

ในสมัยก่อนเป็นชุมชนของลิดมีสภาพเป็นป่าดิบ ชาวบ้านดำรงชีพโดยการทำไร่เลื่อนลอยซึ่งปลูกข้าวไร่เป็นหลัก ใน 1 ปี สามารถปลูกข้าวได้ 1 ครั้ง ข้าวจะเก็บไว้กินเองเพราะไม่มีขาย ผลผลิตเฉลี่ยมากที่สุดประมาณ 3 เกวียนค่อนนา แปลงใหญ่ 1 แปลง (3 - 4 ไร่กว่า) ในอดีตจะอยู่พื้นที่เดิมประมาณ 1 - 5 ปี ก็จะเปลี่ยนพื้นที่ปลูก เมื่อสู้หญ้าไม่ไหวก็จะเปลี่ยนพื้นที่ แต่จะไม่ทำในพื้นที่ ที่มีต้นไม้ใหญ่ เพราะเครื่องมือไม่พร้อม อาจจะมีเสียมมีเครื่องมือเล็กอยู่บ้างแต่ก็ไม่สะดวกนัก ในการย้ายพื้นที่การเพาะปลูกก็จะย้ายบ้านไปด้วยไปที่ไหนปลูกบ้านที่นั่น ดังนั้นชาวกะเหรี่ยงจึงใช้ไม้ไผ่รวกในการปลูกบ้าน การย้ายพื้นที่เพาะปลูกจะร่วมกันทั้งหมู่บ้าน คือ ไปกันทั้งหมดเพราะในอดีต 1 หมู่บ้านมีเพียง 3 - 4 หลังคาเรือนเท่านั้น ส่วนน้ำที่ใช้กิน จะเป็นน้ำจากในลำห้วย ปัจจุบันนี้ก็ยังคงกินอยู่อย่างสะอาดโดยเฉพาะบริเวณต้นน้ำ แต่ปลายน้ำเริ่มเสื่อมโทรม

การเปลี่ยนแปลง

เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงเมื่อประมาณ 20 - 30 ปีที่ผ่านมา คือ ประมาณ พ.ศ.2525 เป็นต้นมา เริ่มมีการเข้ามาทำสัมปทานไม้ และถ่องไม้ตามลำน้ำไป นำไม้ไปขึ้นที่เมืองกาญจนบุรี ที่อำเภอลาดหญ้า การเปลี่ยนแปลงเริ่มมีมากขึ้นในตอนการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ เพราะคนด้านล่างอพยพย้ายขึ้นมาในชุมชนมากขึ้น มีการแย่งชิงพื้นที่ทำการเกษตร ทำให้ไม่สามารถทำไร่หมุนเวียนได้ดังเช่นในอดีต คนอพยพขึ้นมาจะเป็นคนในพื้นที่ที่อยู่ด้านล่างไม่ใช่คนภายนอกอพยพขึ้นมา ในเฉพาะหมู่ 4 จะเป็นคนในชุมชนเดิมทั้ง 100 เปอร์เซ็นต์ การเข้ามาของถนนเริ่มเข้ามาในช่วงของการสร้างเขื่อนเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา ส่วนน้ำและไฟฟ้าเริ่มเข้ามาเมื่อประมาณ 10 - 15 ปี มาแล้ว

3. ลักษณะภูมิอากาศ

ในสมัยก่อนมี 3 ฤดู ถ้าหนาวก็หนาวมาก หน้าร้อนจะไม่ร้อนเท่าปัจจุบันเพราะมีไม้ขึ้นปกคลุมอยู่หนาที่บ แต่ปัจจุบันร้อนมากไม่เหมือนในอดีต เมื่อก่อนหน้าหนาวต้องผิงไฟตลอด ทุกครอบครัวต้องมีเตาผิงไฟไว้ในบ้าน แต่เดี๋ยวนี้ไม่หนาวแล้ว ในอดีตหน้าหนาวจะยาวนาน 3 - 4 เดือนตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนไปถึงเดือนมีนาคมก็ยังคงหนาวอยู่ แต่ตอนนี้ไม่กี่วันก็หายหนาวแล้ว

4. ลักษณะบ้านเรือน

ในอดีตการตั้งบ้านเรือนจะใช้ไม้ไผ่รวกเท่านั้น ในการปลูกบ้าน ซึ่งเป็นตระกูลเดียวกับไม้ไผ่ มีลักษณะคล้ายๆ ไม้ไผ่แต่ไม่มีหนาม ทำให้ง่ายในการปลูกสร้างบ้านและใช้เป็นภาชนะในการใส่น้ำกิน มีทั้งแข็งทั้งอ่อน จัดดอกได้ง่าย ปอกเปลือกไม้ได้ง่าย การมุงหลังคาใช้ใบตองซึ่งหาได้ง่าย ชาวกะเหรี่ยงจะไม่ตัดไม้ใหญ่ๆ มาปลูกสร้างบ้าน เพราะเครื่องมือไม่พร้อม อีกทั้งบ้านของชาวบ้านมีการย้ายถิ่นฐานตามการทำไร่ข้าวเป็นหลัก ทำให้การปลูกบ้านไม่ได้สร้างแบบมั่นคงถาวรดังในปัจจุบัน การย้ายที่อยู่ก็ไม่ไปไกลจากหมู่บ้านเดิมมากนัก เป็นการหมุนเวียนและรอให้ดินสมบูรณ์ก่อนกลับมาทำไร่ในพื้นที่เดิมอีกครั้ง

ข้อห้ามในการสร้างบ้าน คือ ไม่ให้ปลูกบ้านใกล้ลำห้วย ไม่ให้ปลูกบ้านขวางทางน้ำ ทั้งลำห้วยหรือลำคลอง และมีความเชื่อว่าหากปลูกบ้านใกล้ห้วยจะถูกน้ำป่าซัด

5. การศึกษา

ในอดีตไม่มีการเรียนหนังสือแบบปัจจุบัน เป็นการเรียนโดยใช้หนังสือมอญ มีทั้งตัวเขียนและตัวอ่าน

6. อาชีพ

อาชีพหลัก คือ การเพาะปลูก โดยเฉพาะข้าวไร่คันเคี้ย แทงพายหอยดลงหลุม วิธีการในการเลือกพื้นที่ปลูกข้าว ต้องเป็นพื้นที่โล่ง ไม่มีไม้ใหญ่ขวาง เป็นบริเวณที่มีป่าไม้ล้มลุกขึ้นจำนวนมาก อาจจะเป็นไร่ที่ทิ้งมาหลายปีแล้วและหมุนเวียนมาอีกที เพราะสมัยก่อนคนน้อย ในอดีตมีการปลูกยาสูบแซม การปลูกข้าวเพื่อดำรงชีวิตมีการปลูกฝ้ายเพื่อทอผ้าไว้ใช้เอง เป็นฝ้ายพันธุ์ต้นเล็กแต่สูง เป็นพันธุ์ดั้งเดิมปัจจุบันได้หายไปหมดแล้ว ในอดีตหญ้ามียีนไม่มากชนิดเหมือนในปัจจุบัน หญ้าในปัจจุบันมีหลายชนิดมากกว่าในอดีต หญ้าในปัจจุบันร้ายแรงมาก ขาฆ่าหญ้าฉีดไม่ตาย ย้ายที่ดินก็ไม่ได้ เพราะว่าทุกคนมีที่ดินเป็นของตนเอง ผลผลิตจึงตกต่ำลงไปมาก

เครื่องมือ-เครื่องใช้

- เครื่องหีบอ้อย ในอดีตจะใช้กันเป็นประจำแต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว เมื่อ 2 - 3 ปีที่แล้วยังคงมี แต่พอเครื่องสุดท้ายในชุมชนหักไปก็ไม่มีมีการบำรุงรักษาใหม่จึงหายไปจากชุมชน
- กระบุง-ตะกร้า ที่สานจากไม้ไผ่ล่อน เพื่อใช้ในการดำรงชีพของคนในชุมชน

7. สุขภาพ

ในอดีตจะเป็นมาลาเรียมาก ชาวบ้านจึงบอกว่ามีไข้ เพราะว่าเป็นแล้ว มีไข้สูงหนาวสั่น จึงพูดคุยนไม่รู้เรื่องจากไข้สูง รักษาโดยใช้ยาในหมู่บ้าน โดยมีความเชื่อว่า “หายก็หายไม่หายก็ตาย”

8. พิธีกรรม วัฒนธรรมประเพณีและการละเล่น

- วิชาเป่า รักษาโรคภัยไข้เจ็บ
- การกลอด ลูกทำโดยหมอคำแยะในชุมชน มีการอยู่ไฟโดยใช้หีบมาทาบท้อง
- การไหว้ผีบ้านผีเรือน มีการไหว้อยู่ถึงปัจจุบัน ไหว้ได้ทุกฤดู ปีละ 1 ครั้ง แด่นิยมทำกันมากในเดือน 6 เป็นวันขึ้นปีใหม่ของกะเหรี่ยง
- ก่อนการทำนา ต้องใช้หินขนาดพอประมาณนำมาเป่าแล้ววางไว้ที่คันหลุม แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นเงินเหรียญ
- บันไดสวรรค์ มีวิธีทำโดยใช้ไม้ไผ่มาสานต่อกันให้ยาวคล้ายบันได จะทำกันในเดือน 5 ช่วงเข้าพรรษา เชื่อว่าการทำแบบนี้จะได้ขึ้นสวรรค์ ซึ่งบางครั้งก็จัดพร้อมงานสงกรานต์
- ประเพณีสงกรานต์ ของชาวกะเหรี่ยงในอดีตจะไม่ยึดตามวันที่ในปฏิทินจะจัดในเดือน 5 ซึ่งในเดือน 5 จะหยุดการประกอบอาชีพหรือกิจกรรมอื่นๆ จะพักทั้งเดือน จะเป็นการพักผ่อนทำบุญและเล่นการละเล่นต่างๆร่วมกัน จะหมุนเวียนไปตามแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งจะจัดงานบุญหรือการละเล่นที่ไม่ตรงกันเพื่อให้ได้ทำบุญครบทุกหมู่บ้านและสร้างความสัมพันธ์ของแต่ละหมู่บ้านจากการไปร่วมทำบุญ แต่ในปัจจุบันวันสงกรานต์หรือวันสำคัญต่างๆ ยึดตามปฏิทินสากลไปหมดแล้ว และจัดงานเช่นเดียวกับสากลทั่วไป
- ไหว้สะพาน จะทำกิจกรรมในเดือน 6 การไหว้สะพานถือว่าการต้อนรับ เป็นการสะเดาะเคราะห์
- เจดีย์ 1,000 องค์ ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าการทำจะเป็นการสะเดาะเคราะห์ ทำแล้วจะดีทั้งหมู่บ้าน ทำกันที่วัด รูปทรงเหมือนเจดีย์ ใช้ด้วยเล็กลงใส่ทรายและนำไปวางไว้หรือเป็นการขนทรายเข้าวัดนั่นเอง ทำกันในช่วงวันสงกรานต์

- ประเพณีกินข้าวใหม่ จะทำกันเฉพาะครอบครัวไม่ใช่ทำใหญ่ทั้งตำบล
- การค้าดันโพธิ์
- การทอดผ้าพื้นเมือง ผู้หญิงจะเป็นชุดประจำถิ่น ส่วนผู้ชายจะเป็นโสร่ง
- การเล่นรำวง ในอดีตไม่มีเพิ่งจะมีในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา โดยรับมาจากกะเหรี่ยงในประเทศพม่า การแสดงจะมีการแต่งชุดกะเหรี่ยง มีทำรำบอกเล่าเรื่องราวของตนเองมีทำรำเฉพาะแล้วแต่ครุฑ
- การเป่าแคนท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะไม่ต่างจากของภาคอีสาน จะเล่นในงานรื่นเริงต่างๆ
- การเล่นกลอง เป็นกลองท้องถิ่นเรียกว่ากลองยาว แต่ลักษณะไม่ยาวมากนัก เล่นในช่วงเทศกาลสำคัญต่างๆเช่นสงกรานต์ เข้าพรรษา ออกกฐิน เป็นต้น
- กิจกรรมการเล่นจะมีมากโดยเฉพาะช่วงการทำบุญ ประเพณีประจำเดือนจะมีเหมือนกับของคนไทยทั้งหมด ตั้งแต่ในอดีตกระทั่งปัจจุบัน
- โคมลอย จะทำในช่วงเข้าพรรษามีความแตกต่างจากโคมลอยของภาคเหนือ จะเป็นการลอยสิ่งไม่ดีในหมู่บ้านและส่งสัญญาณให้หมู่บ้านข้างเคียงรู้ว่าหมู่บ้านนี้ทำบุญแล้ว จำนวนโคมลอยที่ปล่อยแล้วแต่บ้านใครบ้านมัน
- การทอยสะบ้า จะเล่นในช่วงวันสงกรานต์ในปัจจุบันก็ยังคงมีอยู่

วัฒนธรรมประจำถิ่นที่ยังหลงเหลืออยู่

- การไหว้สะพาน
- การค้าดันโพธิ์
- ลอยกระทง
- สงกรานต์ ทำตามวันที่ในปฏิทินไม่ได้หยุดทั้งเดือนเช่นในอดีต
- การเรียกขวัญ การผูกมือผูกแขน
- ประเพณีแต่งงาน การแต่งงานโดยใส่เสื้อผ้าประจำถิ่น ผู้หญิงจะเปลี่ยนจากการใส่ชุดสีขาวเป็นสีแดง ไม่มีการนุ่งกระโปรง จะนุ่งผ้าถุง ในการแต่งงานห้ามหญิงหม้ายทำโก๋มาเช่นไหว้ โดยมีผู้สูงอายุในชุมชนเป็นเจ้าพิธี
- การผัดผัสดังนี้ยังคงให้ความเคารพนับถืออยู่แต่คนไกลๆจะมีเพี้ยนไปบ้าง

9. การนับเดือน

จะมีการนับสืบต่อกันมา จะนับทุกวัน ขึ้นก็ค่ำ เดือนก็ค่ำ จะมีการนับต่อกันขึ้นมา มีการจดอยู่ตลอดมีการเจาะรูไม้เพื่อดูว่าขึ้นก็ค่ำ เดือนก็ค่ำและสืบไม้ตามรูที่เจาะ เป็นไม้สองอันที่ใช้ใส่ทุกวัน ในปัจจุบันไม่มีแล้วจะดูตามปฏิทินเป็นหลัก

10. การติดต่อกับคนภายนอก

ในอดีตไม่มีการติดต่อกับคนภายนอกมากนัก จะเป็นการออกไปหาซื้อสิ่งของที่จำเป็นของคนในหมู่บ้านที่อำเภอตลาดหญ้าเป็นส่วนใหญ่

11. ศาสนา

ชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธ ในอดีตจะไม่มียัดคังเช่นปัจจุบัน จะมีเพียงสำนักสงฆ์ที่ปลูกคังด้วยไม้ไผ่เท่านั้น
การจะบวชพระในอดีตต้องล่องเรือหรือแพไปบวชที่ลาดหญ้าหรือโพธาราม ใช้เวลาเดินทางประมาณ 3 วัน 3 คืน

12. อาหาร

มีการต้มเหล้าไว้ทานเองในแต่ละบ้าน ไม่มีอาหารประจำถิ่นของตนเองจะมีลักษณะคล้ายอาหารของชาว
กะเหรี่ยงทั่วไป โดยเฉพาะน้ำตาลปีบนานๆ จึงจะได้กินสักครั้ง ต้องเดินทางออกไปซื้อในที่ไกลๆ ในสมัยก่อนต้องไป
ซื้อที่ตัวอำเภอระยะทางกว่า 20 กิโลเมตร (ตำบลลาดหญ้าในปัจจุบัน) เดินทางตอนเช้ากลับถึงบ้านช่วงเย็น เนื้อสัตว์จะหา
กินจากในป่า ในอดีตจะกินแกงเป็นประจำเพราะมีจำนวนมาก สัตว์อื่นๆ ก็มีลิง ค่าง ไก่ป่า ปลาที่มีให้กินอยู่เสมอ กบรูปก็
มีจำนวนมากหน้าหนาวจะได้กินอยู่บ่อยครั้ง ถ้าเป็นปลาจะเป็นปลาเวียน เมื่อก่อนมีปลาหลากหลายชนิดเป็นปลาที่มีอยู่
จำนวนมากบริเวณน้ำตก แต่ปัจจุบันเหลือเพียงปลาเวียนที่ยังเหลืออยู่มาก มีการปลูกพริกปลูกผักไว้กินเอง เช่น บวบ
พื้นเมือง (บวบหอม) มะเขือเทศ ฯลฯ ปัจจุบันก็ยังมีการปลูกอยู่แต่ก็ไม่มากนัก

สาเหตุที่ทำให้ชาวกะเหรี่ยงบ้านองติดยังคงสืบทอดวัฒนธรรม

เนื่องจากเป็นสิ่งที่ทำสืบต่อกันมาจนเป็นวิถีชีวิต ทำแล้วดีขึ้น คือไปข้างหน้างี้ยังไม่หายไป ยังคงมีการทำอยู่
อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้จะมีบางคนที่ไม่เรียนหนังสือแต่เมื่อกลับมาที่บ้านก็ยังแต่งกายประจำถิ่นอยู่ แต่เริ่มจะลดน้อยลง
เพราะความเจริญเริ่มเข้ามา ค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น การทอดผ้าก็มีจำนวนน้อยลงการใช้เสื้อผ้าแบบปัจจุบันมีความสะดวก
มากกว่า

สรุปผลการดำเนินงานและบทเรียนจากการดำเนินงาน

1. สิ่งที่ยังหลงเหลืออยู่ในชุมชน

- การแต่งกาย ยังคงมีการแต่งกายโดยชุดประจำถิ่น
- การทอดผ้า ปัจจุบันเริ่มลดน้อยลง เหลือประมาณ 10 ครอบครัว โดยจะทอดใช้เองบ้าง ขายบ้าง เป็นการทอด
ต่อกันระหว่างรุ่นต่อรุ่น ส่วนใหญ่ทอดเพื่อใช้เอง เมื่อเหลือจึงจะขาย ผ้าทอดประจำถิ่นจะใช้ในช่วงวันที่มี
ประเพณี วันสำคัญต่างๆ เช่น วันพระ หากประเพณีเหล่านี้ยังอยู่ผ้าทอดก็จะยังคงอยู่ เพราะฉะนั้นผ้าทอดจะ
อยู่ได้ก็ต้องไปทำบุญ เด็กรุ่นใหม่จะใส่เฉพาะวันที่ทำบุญ โรงเรียนจะมีการใส่ชุดประจำถิ่นทุกวันศุกร์จึง
เป็นโอกาสที่จะรักษาชุดประจำถิ่นเอาไว้
- ภาษาพูด อายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปยังพูดภาษากะเหรี่ยงได้อยู่ ปัจจุบันเด็กรุ่นใหม่ฟังภาษากะเหรี่ยงได้อย่าง
เข้าใจ ผู้ใหญ่สื่อสารภาษากะเหรี่ยงยังตอบได้ แต่เด็กจะตอบเป็นภาษาไทยกลับมา บางทีก็ยังพูดแต่พูดเป็น
ประโยคพูดเพียงบางคำ ปัจจุบันมีแต่ภาษาพูดไม่มีภาษาเขียน พูดได้แต่เขียนไม่ได้ เป็นต้น

2. การที่พื้นเลียงลงไปชวนคุย เป็นประโยชน์กับชาวบ้านหรือไม่

ด้านลบ

- ไม่ได้รู้สึกอะไร ไม่ค่อยเข้าใจ
- เหมือนเดิม เลยๆ ซ้ำซาก
- เสียเวลาทำมาหากิน
- ไม่ได้อะไร
- ชาวบ้านคิดไม่ลึก คิดไปไม่ถึง

- คำถามวกวน ไม่เดินหน้า
- อยากถามว่ามาด้วยสาเหตุอะไร ไม่เข้าใจ
- มาที่ครั้งก็ถามแต่เรื่องไร้เหตุผลเวียน การไหว้สะพาน

ด้านบวก

- ได้จดจำสิ่งที่หายไปเกี่ยวกับวัฒนธรรมกลับคืนมา
- เกิดแนวคิดฟื้นฟูสิ่งที่หายไปในอดีตให้กลับมา เป็นประโยชน์กับชุมชนมาก ไม่ทิ้งสายเชือกเหวี่ยง
- คอบใจเรื่องชีวิตเรื่องการทำมาหากิน
- ไม่ทำให้คนต่างถิ่นมากลืนกินวัฒนธรรมของกะเหรี่ยง เช่น ภาษากะเหรี่ยง เป็นต้น

3. บทบาทหน้าที่ของหน่วยสังคมฯ

- เดิมชื่อแจ้งกับเบ๊ให้ด้วยไม่ได้เข้ามาในชุมชนเลย ส่วนมากจะไปทางดงเสลา

4. ถ้าจะทำให้ดีกว่านี้จะทำอย่างไร

- ต้องทำให้ชาวบ้านรู้ว่าเราจะทำอะไรแล้วทำให้เกิดประโยชน์อย่างไรจากการประชุมในทุกๆ ครั้ง เพราะการพูดแบบทุกครั้งไม่รู้จะทำอะไร เพื่ออะไร ถามแค่ข้อมูลเดิมๆ ชาวบ้านจึงเริ่มเบื่อ

5. คณะกรรมการลงมาในชุมชนได้อย่างไร

ส.ส เรวดี เดิมนามสกุล ให้ไปกรุงเทพมหานครอยู่ 7 - 8 ครั้ง คนที่นำ ส.ส เข้ามา คือ ชาวบ้าน ผู้ใหญ่ ถ้านั้นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ชาวบ้านอยากแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน เพื่อขอกรรมสิทธิ์ในการทำกิน ไปหานายกสมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี และไปหาประธานสภาผู้แทนราษฎร คุณสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ และตั้งคณะกรรมการเข้ามาฟังชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านต้องเดินทางเพื่อเข้าชี้แจงรายละเอียดอยู่หลายครั้ง ทำให้หลายหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือ รวมทั้ง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้วย มีการนำไปเพิกถอนของทหารไปให้อัยการ โดยชี้แจงว่าเป็นที่ของทหารไม่ใช่ที่ของอุทยาน เป็นที่ๆ ทหารใช้ฝึก และให้ชาวบ้านเข้าทำกิน มีการดำเนินเรื่องนี้อย่างต่อเนื่องเพราะชาวบ้านถูกจับเรื่องบุกรุกที่ดินอุทยานฯ บ่อย ในตอนแรกทีมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้ามาก็คิดว่าหากสำเร็จจะใช้งานวิจัยเป็นหลักฐานเพื่อไปชี้แจงแก่หน่วยงานต่างๆ แต่สุดท้ายงานไม่เสร็จ แต่ก็ช่วยเรื่องวิถีคิดในการทำงาน

6. ยังอยากรักษาวัฒนธรรมประเพณีอยู่หรือไม่ รักษาอย่างไร

นางเดิมชื่อ นามสกุล ภรรยาผู้ใหญ่บ้าน อยากรักษา ปัจจุบันเด็กๆ รุ่นใหม่เริ่มให้ความสนใจการท่องเที่ยวมากขึ้น เพราะสวย โดยเฉพาะลูกสาวของผู้ใหญ่เองอยากจะทำกะเหรี่ยง อยากท่องเที่ยวเองมีความสนใจอยากทำเป็น ซึ่งได้มีการทำโครงการกับครูแอ็ด (ศูนย์สงเคราะห์พื้นที่สูง) มีการนำผู้สูงอายุในชุมชนไปสอนทอผ้า มีการสอนทำถักเสว ตอนนี้กำลังหาทุนเข้าโครงการซื้อด้ายให้ แต่ต้องทำเป็นกลุ่มให้ชวนคนเข้าร่วม

7. แนวทางการดำเนินงานต่อไป

นางเดิมชื่อ นามสกุล ภรรยาผู้ใหญ่บ้าน การจัดตั้งกลุ่มทอผ้า การอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น โดยเริ่มจากโครงการเดิมที่ชาวบ้านร่วมทำกับครูแอ็ด (ศูนย์สงเคราะห์พื้นที่สูง) รวมทั้งทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม มีความสนใจที่จะร่วมสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน โดยส่งเสริมให้ชุมชนนำการทอผ้ามาเป็นเครื่องมือในการสืบทอดภาษากะเหรี่ยง โดยชวนเด็กๆ มาเข้าร่วมโครงการ ให้ไปชวนมาพูดคุยและกำหนดค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมร่วมกัน และเมื่อทอได้ให้นำสินค้าไปขายและนำเงินมาหมุนเวียนในกลุ่ม ไม่ต้องเอาเงินคืนศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม แต่อยากให้ชุมชนเห็นความสำคัญกับเรื่องของภาษา อาจจะเริ่มจาก 5 - 10 คน และขยายผลต่อไป ชวนมานั่งคุยกัน โดยเฉพาะช่วงนี้เป็นเวลาว่างจากงานในไร่ ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การทำ

อุปกรณ์ในการทอ แต่ชาวบ้านก็มีของตัวเองอยู่บ้างการลงทุนจึงไม่สูงมาก โดยท้ายที่สุดจะทำให้เกิดความยั่งยืน ขายได้ก็นำเงินมาหมุนรวมทั้งเป็นการสืบทอดภาษาไปในตัว โดยทางกลุ่มมีการตั้งกฎเกณฑ์ร่วมกันว่า ต้องใช้ภาษากะเหรี่ยงในการสื่อสาร ซึ่งเด็กๆ ที่สนใจไปร่วมก็จะได้ฝึกภาษากะเหรี่ยงไปในตัวด้วย ในอดีตคนเข้าร่วมโครงการกับครูแอ๊ด จะได้เงินตอบแทนเป็นรายวัน แต่ต่อไปในอนาคตจะให้เงินตามสิ่งที่ทอได้ ตัวอย่าง เช่น หากทำกระเป๋าได้ 2 ใบ 1 ใบเป็นของตัวเอง และอีก 1 ใบให้แก่กลุ่ม เพื่อใช้มาเป็นทุนในการหมุนเวียน จะเริ่มดำเนินงานจากคนที่เข้าใจร่วมกัน ซึ่งตอนนี้มีผู้สูงอายุอยากสอนอยู่แล้ว 2 คน โดยโครงการนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 อย่าง คือ 1. เพื่อสืบสานการทอผ้าให้คงอยู่ต่อไป และ 2. เพื่อรักษาภาษากะเหรี่ยงให้คงอยู่ในชุมชนอย่างยั่งยืน

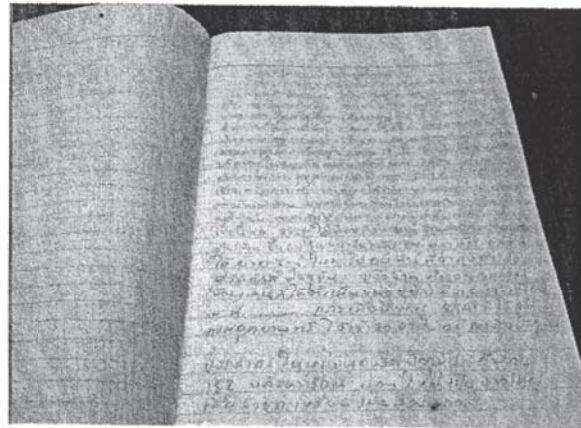
เมื่อสรุปผลการดำเนินงานและบทเรียนของโครงการเสร็จสิ้น นายชินนุวัฒน์ มณีศรีขำ ขวณทิมวิชัยพุดคุยถึงการดำเนินการปิดโครงการและการจัดทำรายงานการเงินตามลำดับ

ปิดประชุมเวลา 10.00น.

นายคำรณ นิ่มอนงค์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

ข. ภาพกิจกรรมของโครงการ

เรื่องเล่าและบันทึกของทีมวิจัย

การสรุปข้อมูลจากทีมวิจัยและผู้อาวุโสในชุมชน